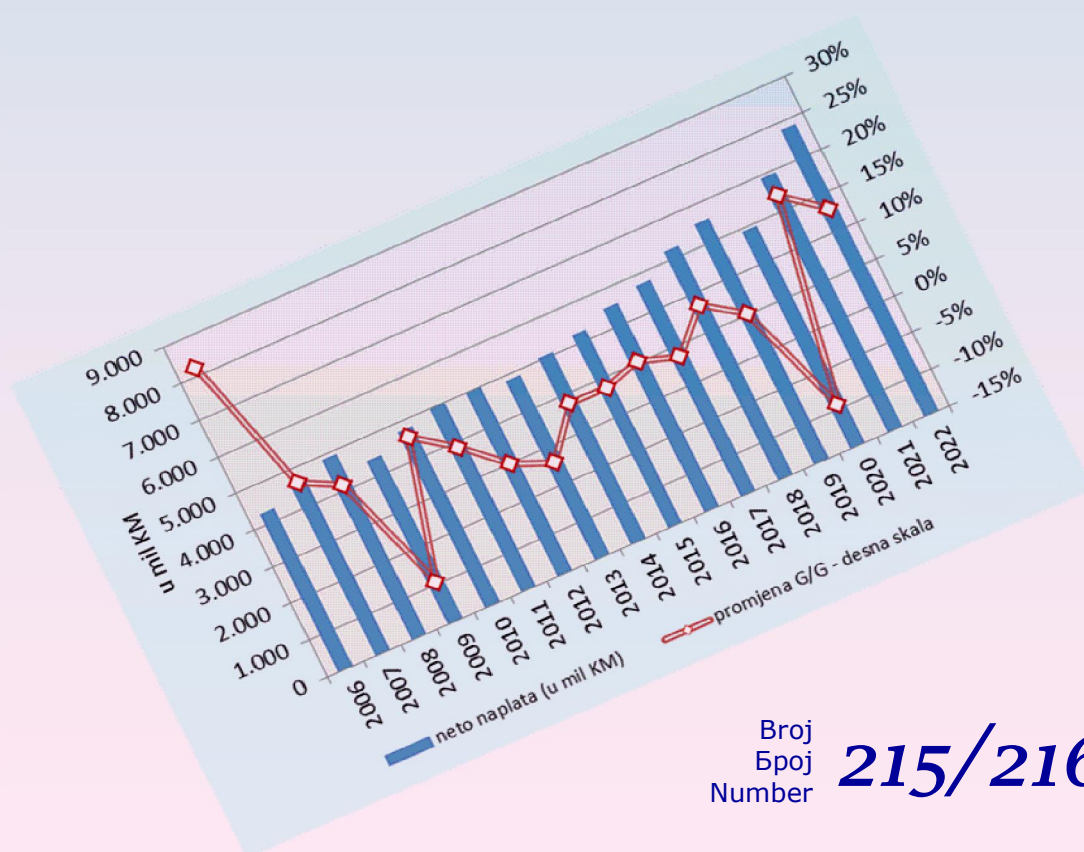

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

ОМА Билтен

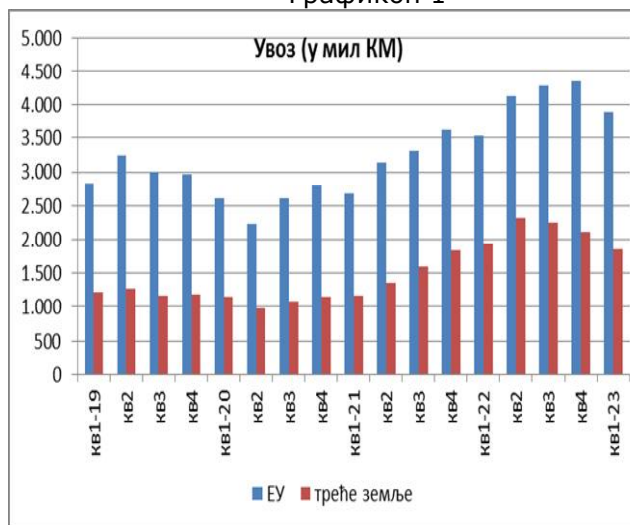
Broj
Број
Number **215/216**

мај/јуни 2023 – свибанј/липанј2023 – мај/јуни 2023 – May/June 2023

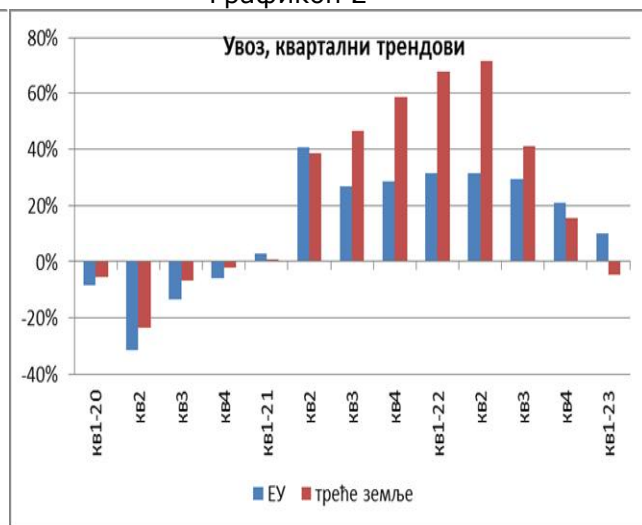
Уз овај двоброј

Пореска структура земаља у развоју у великој мјери зависи од наплате пореза на потрошњу, а уколико је земља мала и отворена, попут Босне и Херцеговине, увоз представља значајан фактор наплате *ad valorem* пореза ПДВ-а и царина. Приликом израде средњорочних пројекција наплате индиректних пореза за период 2023-2026 нису били доступни службени подаци о увозу у марту 2023., али подаци о наплати ПДВ-а на увоз и царина су индиректно указивали на трендове. Након објаве званичних података може се потврдити генерална претпоставка о успоравању раста увоза, који је у марту 2023. порастао само за 1,2%, а на нивоу првог квартала 3,8%. Вриједност увоза у првом кварталу је традиционално најнижа од свих квартала у години, но, приказ кретања увоза по главним групацијама земаља релевантних за наплату прихода од царина показује видно успоравање увоза из трећих земаља у посљедња три квартала (Графикон 1).

Графикон 1

Графикон 2

Горњи закључак потврђује и квартално поређење. Након енромних стопа раста, изазваних, прво опоравком увоза након укидања *anti-covid* мјера, а, потом, растом цијена енергената и осталих роба након избијања рата у Украјини, стопе раста увоза се полако враћају у нормалне оквири раста. Но, за разлику од увоза из ЕУ, који је забиљежио раст од 10,3% у првом кварталу 2023., увоз из трећих земаља је забиљежио пад од 4,6%, први пут у посљедње двије године (Графикон 2).

др Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Основни сценарио пројекција индиректних пореза	2
Листа табела и графикана	2
Сажетак	3
1. Основе и претпоставке пројекција прихода од индиректних пореза из основног сценарија	4
2. Пројекције прихода од индиректних пореза 2023-2026 (основни сценарио)	18
3. Разлике у односу на претходне пројекције прихода од индиректних пореза	25
4. Ризици	30
Додатак: посљедње пројекције међународних институција	31
Анализа наплате прихода од акциза на пиво у 2022. години и текући трендови	33

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник

лектор : Дарија Комленовић, проф. англистике

ОСНОВНИ СЦЕНАРИО ПРОЈЕКЦИЈА ИНДИРЕКТНИХ ПОРЕЗА 2023-2026**ЛИСТА ТАБЕЛА И ГРАФИКОНА****Табеле**

Табела 1. Пројекција раста БДП-а, ДЕП, март 2023	4
Табела 2. Удио прихода од индиректних пореза са ЈР УИО у БДП-у и укупној потрошњи (С) ..	6
Табела 3. Основни сценарио пројекција прихода од индиректних пореза (2023-2026), април 2023.г.	18
Табела 4. Основни сценарио пројекција прихода од индиректних пореза у % БДП-а, април 2023. г.	18
Табела 5. Мјесечне цијене сирове нафте (долари по барелу), период од I-2019 до II-2023..	20
Табела 6. Разлике пројекција прихода за период 2023-2025 у односу на пројекције из октобра 2022. г.	29
Табела 7. Зимске пројекције ЕК, фебруар 2023	31
Табела 8. Пројекције реалног раста БДП-а, ММФ, јануар 2023	32
Табела 9. Пројекције ЕЦБ раста БДП-а и инфлације за Еврозону	32

Графикони

Графикон 1. Нето приходи од индиректних пореза на ЈР УИО, 2006-2022	6
Графикон 2. Индиректни порези у потрошњи и БДП-у, 2006-2022	7
Графикон 3. Мјесечна наплата индиректних пореза (мил КМ)	8
Графикон 4. Наплата прихода од индиректних пореза у првом кварталу и промјене у наплати (кв/кв)	8
Графикон 5. Трендови у наплати прихода од царина	9
Графикон 6. Трендови у наплати бруто ПДВ-а, м/м	10
Графикон 7. Мјесечна наплата прихода од ПДВ-а на увоз и домаћег ПДВ-а	10
Графикон 8. Квартални трендови у наплати компоненти бруто ПДВ-а	11
Графикон 9. Трендови у исплати ПДВ поврата	11
Графикон 10. Трендови у наплати нето ПДВ-а	12
Графикон 11. Трендови у наплати акциза	13
Графикон 12. Трендови у наплати акциза на дуван	14
Графикон 13. Трендови у наплати акциза на деривате нафте	15
Графикон 14. Трендови у наплати прихода од путарине	16
Графикон 15. Трендови у наплати прихода од акциза на кафу	16
Графикон 16. Трендови у наплати акциза на пиво, безалкохолна пића, алкохол и алкохолна пића и вино	17
Графикон 17. Мјере дисперзије прихода од индиректних пореза	19
Графикон 18. Цијене деривата нафте у БиХ	20
Графикон 19. Нето приходи од царина 2006-2022	23
Графикон 20. Пројектовани удио индиректних пореза у БДП-у и укупној потрошњи	23
Графикон 21. Допринос појединих врста прихода пројектованом апсолутном расту	24
Графикон 22. Пројекција прихода од акциза на дуван	25
Графикон 23. Разлика ДЕП-ових пројекција за 2022. годину	26
Графикон 24. Разлика ДЕП-ових пројекција за 2023. годину	26
Графикон 25. ДЕП: посљедње и претходне пројекције националних рачуна	27
Графикон 26. Разлике пројекција прихода у односу на пројекције из октобра 2022.г.	29
Графикон 27. Ревизија пројекција Европске комисије	31

Сажетак*Пројекције макроекономских показатеља*

На основу расположивих података националних рачуна за прва три квартала и краткорочних статистичких показатеља за четврти квартал, Дирекција за економско планирање (ДЕП) процјењује да је Босна и Херцеговина у 2022. години забиљежила реални раст БДП-а од 3,7%, док је номинална стопа раста износила 11,7% у односу на претходну годину. Према пројекцијама ДЕП-а, у БиХ се очекује реални економски раст од 2,0% у 2023., 2,7% у 2024., 3,0% у 2025. те 3,3% у 2026. години.

Досадашњи трендови наплате прихода

У 2022. години је остварен годишњи раст прихода од индиректних пореза од 13,1% и рекордна номинална наплата од оснивања УИО у износу од 7,83 млрд КМ. У 2023. години су настављени позитивни трендови у наплати индиректних пореза из 2022. године, али са скромнијим ефектима у смислу наплате додатних прихода. У првом кварталу 2023. остварен раст прихода од индиректних пореза од 6,8%. То је, уједно, најнижа стопа кварталног раста у протеклих осам квартала. Примјетан је силазни тренд кварталних стопа раста, као посљедица раста статистичке основице за поређење и успоравања нето наплате у апсолутном износу.

Пројекције прихода од индиректних пореза

У првом кварталу 2023. године остварена је стопа раста нето прихода од индиректних пореза од 6,8% у односу на исти период 2022. године. Према пројекцијама ДЕП-а, очекује се номинални раст БДП-а од 6,4% у 2023. години. Имајући у виду да стопа раста прихода у првом кварталу 2023. године дијелом произилази из специфичности у статистичкој основици за поређење, те узимајући у обзир огромне непознанице у погледу дешавања у Украјини, пројектована стопа раста прихода од индиректних пореза за 2023. годину је нешто нижа од тромјесечне стопе раста и износи 4,2%. Пројектоване стопе раста нето прихода од индиректних пореза за 2024., 2025. и 2026. годину износе 4,5%, 3,7% и 3,9%, респективно. Пројекција прихода у наведеном периоду заснована је на пројектованим релевантним макроекономским показатељима, историјској сезонској шеми наплате и пројекцијама појединих категорија прихода за 2023. годину.

Ризици

Постоје значајни ризици за остварење пројекција прихода од индиректних пореза због огромних непознаница у погледу дешавања у Украјини. Остварење пројектованог нивоа прихода од индиректних пореза у периоду 2023-2026 је подложно сљедећим ризицима: свим ризицима за остварење пројектованих макроекономских показатеља (ДЕП) и ризицима који се односе на саму наплату прихода од индиректних пореза и борбу против сиве економије.

1. Основе и претпоставке пројекција прихода од индиректних пореза из основног сценарија

Пројекције прихода од индиректних пореза темеље се на пројекцијама макроекономских показатеља ДЕП-а из марта 2023. године, а узимају у обзир трендове наплате индиректних пореза, те текуће владине политике у области индиректног опорезивања (основни или *baseline* сценарио).

1.1. Пројекције макроекономских показатеља, ДЕП, март 2023

У Табели 1. су представљене посљедње пројекције Дирекције за економско планирање БиХ (ДЕП, март 2023) номиналног и реалног раста БДП-а за период 2023-2026.

Табела 1. Пројекција раста БДП-а, ДЕП, март 2023

	Званични подаци	Пројекције				
		2021	2022	2023	2024	2025
Номинални раст	12,6	11,7	6,4	5,2	5,6	5,6
Реални раст	7,6	3,7	2,0	2,7	3,0	3,3

Извор: ДЕП, март 2023. године

1.1.1. Пројекције за 2022. годину

На основу расположивих података националних рачуна за прва три квартала и краткорочних статистичких показатеља за четврти квартал, ДЕП процјењује да је Босна и Херцеговина у 2022. години забиљежила реални раст БДП-а од 3,7%, док је номинална стопа раста износила 11,7% у односу на претходну годину.¹ У ДЕП-у закључују да је домаћа тражња, кроз повећање финалне потрошње и инвестиција, представљала кључно упориште економског раста. Посебно истичу да: *„...оно што је обиљежило 2022. годину у економском смислу, како у Босни и Херцеговини тако и у свијету, јесу свакако појачани инфлаторни притисци и изразито високе стопе раста цијена роба и услуга“*. Према подацима Агенције за статистику БиХ, у 2022. години је у просјеку забиљежен раст нивоа цијена од 14,0% у односу на претходну годину.²

1.1.2. Пројекције за период 2023-2026

У посљедњем ДЕП-овом документу макроекономских пројекција се напомиње да важну одредницу за економска кретања у Босни и Херцеговини у наредном периоду, поред интерних динамика, представљају и економска кретања у спољном окружењу, нарочито у земљама ЕУ-27. ДЕП-ове пројекције макроекономских показатеља заснивају се на Зимским пројекцијама Европске комисије из фебруара 2023. године.³ Такође се позивају на посљедње објаве референтних међународних институција у свијету као што су Међународни Монетарни Фонд и Свјетска Банка, те истичу да, поред екстерних динамика, јако битан фактор за економски раст у земљи представљају и институционални капацитети земље у provedби структуралних реформи. Према пројекцијама ДЕП-а, у БиХ се очекује реални економски раст од 2,0% у 2023., 2,7% у 2024., 3,0% у 2025. те 3,3% у 2026. години (вид. Табела 1).

¹ Треба напоменути да се стопе раста номиналног БДП-а нешто разликују од званичних података за 2021. годину и пројекција за 2022. годину, објављених од стране Агенције за статистику БиХ (БХАС). Према документу БХАС „Бруто домаћи производ према производном, доходном и расходном приступу 2021“ објављеном 9.2.2023. године, у 2021. години је забиљежен номинални раст БДП-а од 12,3%. Према **процјенама** БХАС из документа са кварталним подацима: „Саопштење - Бруто домаћи производ, расходни приступ, квартални подаци“ од 30.3.2022. године, у 2022. години је остварен номинални раст БДП-а од 14,9%.

² БХАС, Индекс потрошачких цијена у Босни и Херцеговини, Тематски билтен ТБ 09, Сарајево 2023.

³ Вид. Додатак I: Посљедње пројекције међународних институција, Дио i. Пројекције Европске комисије (ЕК)

1.2. Текуће политике у области индиректног опорезивања

Обавезе и систем плаћања ПДВ-а регулишу се Законом о порезу на додату вриједност⁴. Политика акциза регулисана је Законом о акцизама у Босни и Херцеговини⁵. Политика акциза на дуван у 2023. години утврђена је Законом о акцизама и Одлуком⁶ Управног одбора УИО. Будући да је законски плафон укупне акцизе на цигарете од 176 КМ/1000 цигарета достигнут за све цјеновне категорије цигарета у 2019. години окончана је хармонизација са стандардима ЕУ у сфери опорезивања цигарета, док се на опорезивање резаног дувана примјењује политика према измјенама Закона из 2014. године.⁷ Законом⁸ о царинској политици у Босни и Херцеговини уређују се основни елементи царинске политике, те општа правила и поступци који се примјењују на робу која се уноси и износи из царинског подручја Босне и Херцеговине.

1.3. Трендови наплате индиректних пореза

1.3.1. Наплата у периоду 2006-2022

У 2006. години је прикупљено 4,12 млрд КМ нето прихода од индиректних пореза на ЈР УИО. У скоро свим годинама од оснивања УИО забиљежен је раст прикупљених прихода на ЈР УИО. Изузеци су биле: „кризна“ 2009. година када је остварен пад прихода од 9,9%, стагнација и блажи пад прихода у 2012. и 2013. години, те пад у 2020. години од 9,3% као посљедица ефеката вируса корона. У свим осталим годинама забиљежен је раст ових прихода, а највећи је остварен у 2021. години, и то по стопи од 16,7%. У 2022. години је остварен годишњи раст прихода од индиректних пореза од 13,1% и рекордна номинална наплата од оснивања УИО у износу од 7,83 млрд КМ. Коначно, раст наплате у 2022. години у односу на 2006. годину износио је високих 89,8%.

Удио индиректних пореза са ЈР УИО у БДП-у је значајно варирао протеклих година (Табела 2). Од увођења ПДВ-а (2006) се распон овог показатеља кретао од 16,6% (минимална вриједност, 2009. година) до 19,2% (максимална вриједност, 2007. година). У 2021. години је износио 17,4%. Динамика индиректних пореза у БДП-у зависила је од бројних фактора: кретања пореских стопа и пореске основице, ефикасности наплате пореза, кретања потрошње, али и других категорија бруто друштвеног производа (инвестиције, увоз и извоз), које осим потрошње утичу на висину називника овог показатеља.

Удио индиректних пореза са ЈР УИО у укупној потрошњи је такође варирао, а од 2014. до 2019. године имао је непрекидни тренд раста. У 2019. години је износио 19,9%., док је у 2020. години опао на 18,4%. У 2021. години је поново нарастао на 20,2%, што је максимум од увођења ПДВ-а.

⁴ "Службени гласник БиХ", бр. 9/05, 35/05, 100/08 и 33/17.

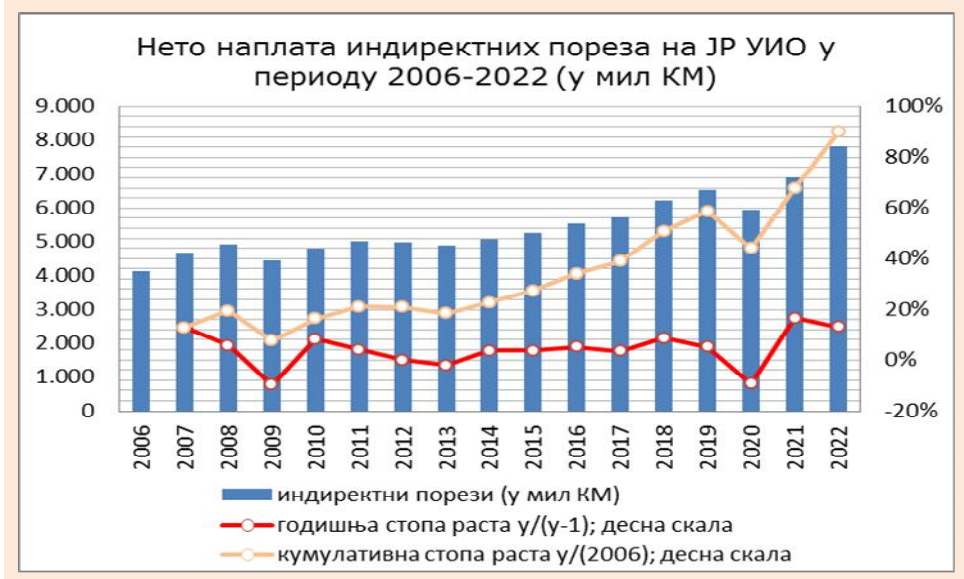
⁵ "Службени гласник БиХ", бр. 49/09, 49/14, 60/14, 91/17 и 50/22. Напомињемо да се измјене Закона о акцизама („Службени гласник БиХ" бр. 50/22) примјењују од момента ступања на снагу подзаконских аката које је усвојио Управни одбор УИО.

⁶ Одлука о утврђивању специфичне и минималне акцизе на цигарете и износ акцизе на дуван за пушење за 2023. годину (Службени гласник БиХ бр. 74/22).

⁷ Нова политика је у примјени од 01.08.2014. (Измјене Закона о акцизама у БиХ „Службени гласник БиХ" бр. 49/14)

⁸ Нови Закон о царинској политици ("Службени гласник БиХ" бр. 58/15) примјењује се од 01.08.2022. године ("Службени гласник БиХ" бр. 23/22), а до тог датума се примјењивао стари Закон о царинској политици, са изузетком члана 207. новог Закона, који се примјењује од 25.04.2018.г.

Графикон 1. Нето приходи од индиректних пореза на ЈР УИО, 2006-2022

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Табела 2. Удио прихода од индиректних пореза са ЈР УИО у БДП-у и укупној потрошњи (С)

(у %)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022 п.
индиректни порези / БДП	19,1	19,2	18,1	16,6	18,0	18,2	17,8	17,0	17,5	17,3	17,5	17,3	17,8	17,9	16,7	17,4	17,6
индиректни порези / потр.	18,8	19,3	18,0	16,6	17,7	17,9	17,6	17,1	17,5	17,9	18,6	18,8	19,7	19,9	18,4	20,2	19,8

Извор: Калкулација на основу података УИО и БХАС⁹

У Графикону 2. је удио индиректних пореза у БДП-у БиХ у периоду 2008-2022 разложен на компоненте, у складу са методологијом из OECD анализе¹⁰ на производ: (1) удјела прихода од индиректних пореза у укупној потрошњи и (2) удјела укупне потрошње у БДП-у. На основу Графикона 2. се може закључити да је удио индиректних пореза у БДП-у и у потрошњи био на приближно једнаком нивоу све до 2015.г, до када се удио потрошње у БДП-у кретао на нивоу око високих 100%. Од 2015. године је наступио тренд пада удјела потрошње у БДП-у (са изузетком благог раста у 2020. години), а у 2021. години он је износио 86,0%. Са падом удјела потрошње у БДП-у, од 2015. године је линија удјела индиректних пореза у потрошњи изнад линије њиховог удјела у БДП-у. У 2021. години дошло је до снажног пада удјела потрошње у БДП-у у односу на претходну годину. Са друге стране, удио индиректних пореза у БДП-у је порастао за 0,65 п.п., чиме он достиже ниво од 17,4%. Анализирано према компонентама из једначине OECD, раст удјела индиректних пореза у БДП у 2021. години кумулативни је резултат годишњег раста удјела индиректних пореза у потрошњи за 1,79 п.п., те пада удјела потрошње у БДП-у за 4,85 п.п.

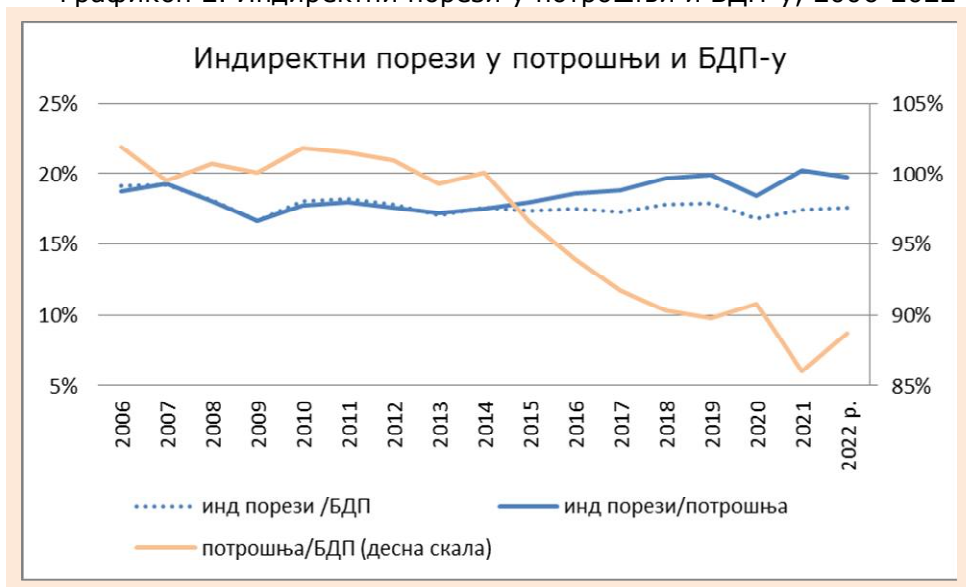
Према званичним подацима о наплати прихода од индиректних пореза за 2022. годину и пројекцијама БДП-а и потрошње (ДЕП, март 2023), процјењује се да је удио индиректних пореза у БДП-у порастао на 17,6% (+0,17 п.п. у односу на претходну годину) у 2022. години, док се удио индиректних пореза у потрошњи смањило на 19,8% (-0,43 п.п. у односу на претходну годину). Раст удјела индиректних пореза у БДП у 2022. години кумулативни је

⁹ "Бруто домаћи производ према производном, доходном и расходном приступу 2021", 9.2.2023. године, Агенција за статистику БиХ;

¹⁰ Simon, H. and M. Harding (2020), "What drives consumption tax revenues?: Disentangling policy and macroeconomic drivers", OECD Taxation Working Papers.

результат раста удјела потрошње у БДП-у и пада удјела индиректних пореза у потрошњи (Графикон 2).

Графикон 2. Индиректни порези у потрошњи и БДП-у, 2006-2022

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, БХАС и пројекције ДЕП-а (приказ ОМА)

1.3.2. Наплата у периоду јануар – март 2023.г.

У 2023. настављени су позитивни трендови у наплати индиректних пореза из 2022. године, али са скромнијим ефектима у смислу наплате додатних прихода. За анализу наплате прихода у првом кварталу 2023. битно је нагласити следеће. Прво, основица за поређење из 2022. је нижа него у осталим мјесецима 2022., не само из разлога што је наплата индиректних пореза традиционално нижа у првом кварталу, него и због чињенице да се ради о периоду прије избијања рата у Украјини, које је карактерисала стабилна ситуација на свјетском тржишту, а тиме и стабилне цијене енергената, сировина, хране и других роба. Основица за наплату *ad valorem* пореза при увозу (ПДВ, царине) није била оптерећена растом цијена на свјетском тржишту, као што је то случај од марта 2022. до данас, те, нижа основица из прва два мјесеца 2022. у поређењу са наплатом која укључује инфлаторне ефекте у истом периоду 2023., има за резултат више мјесечне стопе раста прихода од царина и ПДВ-а. Супротно, код специфичних пореза (акциза на деривате нафте и путарине) основица у првом кварталу 2022., прије ескалације енергетске кризе, је била виша због стабилне потрошње. Треће, трендови у наплати прихода од акциза на дуванске прерађевине, које се наплаћују као микс *ad valorem* и специфичне акцизе, не прате трендове наплате *ad valorem* пореза и специфичне акцизе на деривате нафте. Наплата акциза у највећој мјери зависи од потрошње нерезидената и пословних политика двије велике међународне дуванске корпорације, а у 2023. на наплату ће негативно утицати промјена режима плаћања акцизе¹¹.

Преглед мјесечне наплате индиректних пореза у првом кварталу 2023. указује на нижу наплату у апсолутном износу у прва два мјесеца, те благо побољшање у марту (Графикон 3).

¹¹ Вид. Измјене Закона о акцизама („Службени гласник БиХ“ бр. 50/2022).

Графикон 3. Мјесечна наплата индиректних пореза (мил КМ)

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Ипак, негативни ефекти више основице у марту 2022., након избијања рата у Украјини, су дијелом умањили позитивне ефекте ниже основице из прва два мјесеца 2022., те је у првом кварталу 2023. остварен раст прихода од индиректних пореза од 6,8% (Графикон 4, лијево). То је, уједно, најнижа стопа кварталног раста у протеклих осам квартала (Графикон 4, десно). Примјетан је силазни тренд кварталних стопа раста, као посљедица раста основице и успоравања нето наплате у апсолутном износу.

Графикон 4. Наплата прихода од индиректних пореза у првом кварталу и промјене у наплати (кв/кв)

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Наплата прихода по врстама

Царине

Тренд високих стопа раста прихода од царина траје у континуитету од марта 2021. године (Графикон 5, лијево). На нивоу првог квартала 2023. остварен је раст прихода од царина од 26,4%, настављајући тренд високих кварталних стопа раста из претходних осам узастопних квартала (Графикон 5, десно). За анализу прихода од царина значајан је увоз роба које су остале под режимом царина, а то се односи на увоз роба из трећих земаља, те на дио роба које се увозе из ЕУ. До сада је раст прихода од царина углавном пратио раст увоза. Међутим, у првом кварталу 2023. забиљежена је велика дискрепанца, будући да је стопа раста увоза само 4%¹², што је 22,4 п.п. мање од раста прихода од царина. Један од разлога може бити бржи раст увоза роба које су под режимом царина, но, подаци о паду увоза из трећих земаља то не потврђују¹³. Други разлог може бити наплата старих дугова по основу царина из претходне године¹⁴.

Графикон 5. Трендови у наплати прихода од царина

Извор: Управа за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

ПДВ

У марту 2023. је остварена висока стопа раста бруто наплате ПДВ-а од 8,3%, чиме је настављен тренд позитивног раста бруто наплате који траје од априла 2021. у континуитету (Графикон 6). Ипак, може се уочити да је у фебруару забиљежена најнижа стопа раста бруто наплате ПДВ-а у посљедњих 20 мјесеци.

¹² Извор: Управа за индиректно опорезивање.

¹³ Према доступним подацима Агенције за статистику БиХ о увозу роба за прва два мјесеца 2023. увоз роба из ЕУ је повећан за 13,8%, док је увоз роба из трећих земаља, који је у цијелости под режимом царина, мањи за 5,6%.

¹⁴ Стари дугови по основу царина износе 3,5% годишње наплате царина у 2022., односно 16,9% наплате прихода од царина у првом кварталу 2022. Извор: Извјештај о раду УИО за 2022.

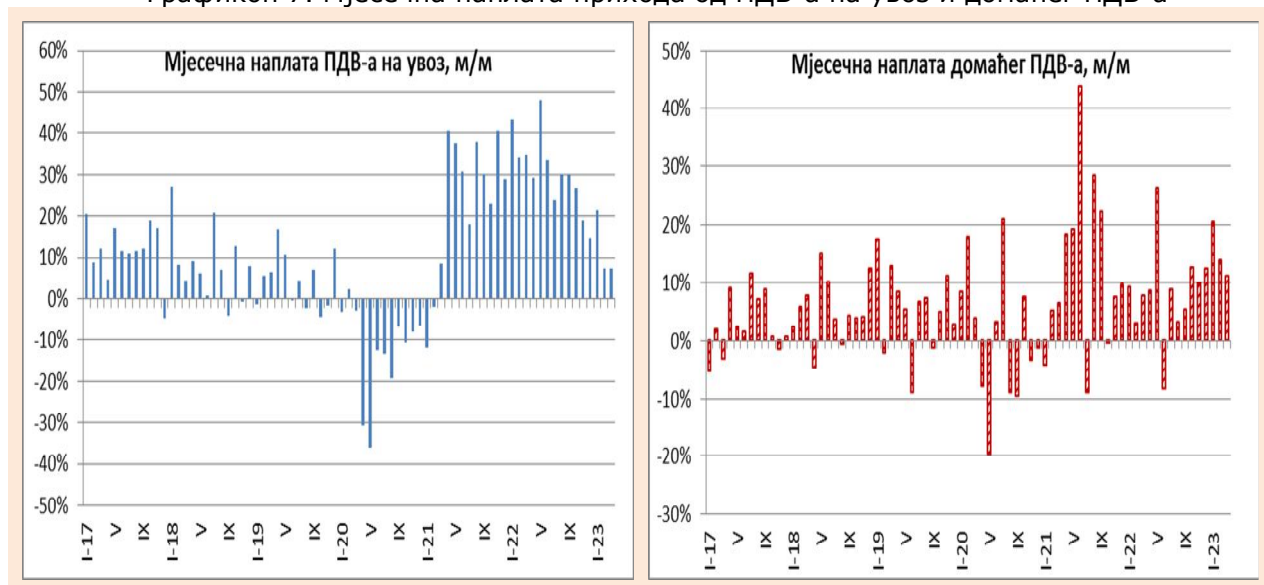
Графикон 6. Трендови у наплати бруто ПДВ-а, м/м

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Анализа структуре бруто ПДВ-а у првом кварталу 2023. указује на закључак да је нижи раст бруто наплате ПДВ-а од очекиваног последица значајно нижих стопа раста ПДВ-а на увоз у фебруару и марту, што представља најниже мјесечне стопе раста ПДВ-а на увоз у посљедње двије године (Графикон 7, лијево). С друге стране, наплата домаћег ПДВ-а биљежи неуобичајено високе стопе раста још од четвртог квартала 2022. (Графикон 7, десно).

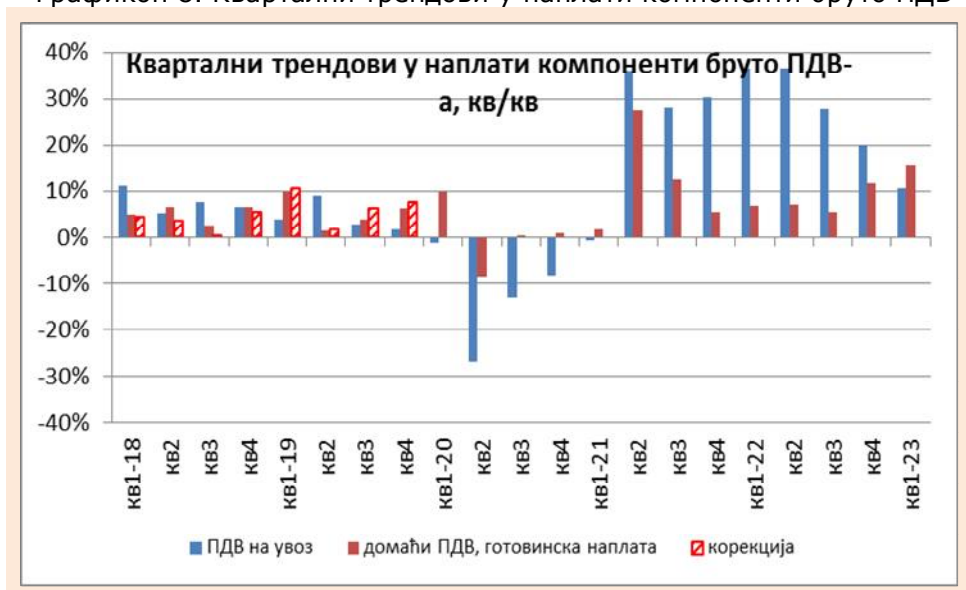
Графикон 7. Мјесечна наплата прихода од ПДВ-а на увоз и домаћег ПДВ-а

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

У првом кварталу 2022. наплата ПДВ-а на увоз је забиљежила раст од 10,7%, што је најнижи квартални раст у посљедњих осам квартала. С друге стране, стопа раста домаћег ПДВ-а износила је 15,8%, што представља највишу стопа раста од другог квартала 2021. (Графикон 8).

Графикон 8. Квартални трендови у наплати компоненти бруто ПДВ-а

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Напомена: „Домаћи ПДВ – корекција“ подразумијева исправку износа домаћег ПДВ-а у складу са правилима обрачуноског рачуноводства. УИО приликом извјештавања користи нето готовински концепт, а због значајне компензације обавеза за акцизе на нафтне деривате и обавеза за путарину потраживањима по основу ПДВ-а (порески кредит) током 2018. године дошло је до значајних одступања код износа домаћег ПДВ-а у односу на приказан у извјештају УИО.

Преглед кварталних трендова наплате компоненти бруто ПДВ-а показује дивергентне трендове у структури бруто ПДВ-а, опадајући тренд код ПДВ-а на увоз, што је и очекивано, с обзиром на успоравање увоза након стабилизације свјетских берзи, док је код наплате домаћег ПДВ-а евидентан растући тренд, што може бити посљедица раста потрошње грађана, али и успоравања исплата поврата ПДВ-а увозницима. Будући да је првом кварталу 2023. евидентирано 25,6 мил КМ неусклађених прихода, а имајући у виду да се већи дио неусклађених прихода редовно односи на уплате ПДВ-а, при коначном усклађивању прихода може се очекивати и нешто виша стопа раста домаћег ПДВ-а у марту 2023, а тиме и повећање стопе раста у првом кварталу 2023.

Графикон 9. Трендови у исплати ПДВ поврата

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Примјетно је снажно успоравање исплата поврата ПДВ-а, које траје од септембра 2022. у марту 2023. поврати су били већи за свега 5,1% него у истом мјесецу 2022. (Графикон 9, лијево). Квартални преглед кретања исплата поврата указује на снажно успоравање у првом кварталу 2023. када је забиљежена стопа раста од 16,8% (Графикон 9, десно).

У првом кварталу 2023. обвезницима је враћено 67,1 мил КМ поврата ПДВ-а више него у истом периоду 2022., док су исплате поврата међународним пројектима биле веће за 13,5 мил КМ. Удио кумулатива поврата ПДВ-а у кумулативу бруто ПДВ у првом кварталу 2023. износи 31%, што је за 1,1 п.п. изнад удјела у истом периоду 2022. Висок удио поврата у бруто наплати ПДВ-а у првом кварталу посљедица је временске неусклађености текуће бруто наплате ПДВ-а и исплата поврата које се односе на претходне пореске периоде када су биле више стопе увоза и извоза.¹⁵

У марту 2023. је остварен раст нето ПДВ-а од 9,7% (Графикон 10, лијево), док је на нивоу првог квартала 2023. забиљежен раст од 10,7% (Графикон 10, десно). Након усклађивања неусклађених прихода могу се очекивати и знатно више мјесечне и кумулативне стопе раста нето ПДВ-а у првом кварталу 2023. јер се већи дио неусклађених прихода редовно односи на уплате ПДВ-а.

Графикон 10. Трендови у наплати нето ПДВ-а

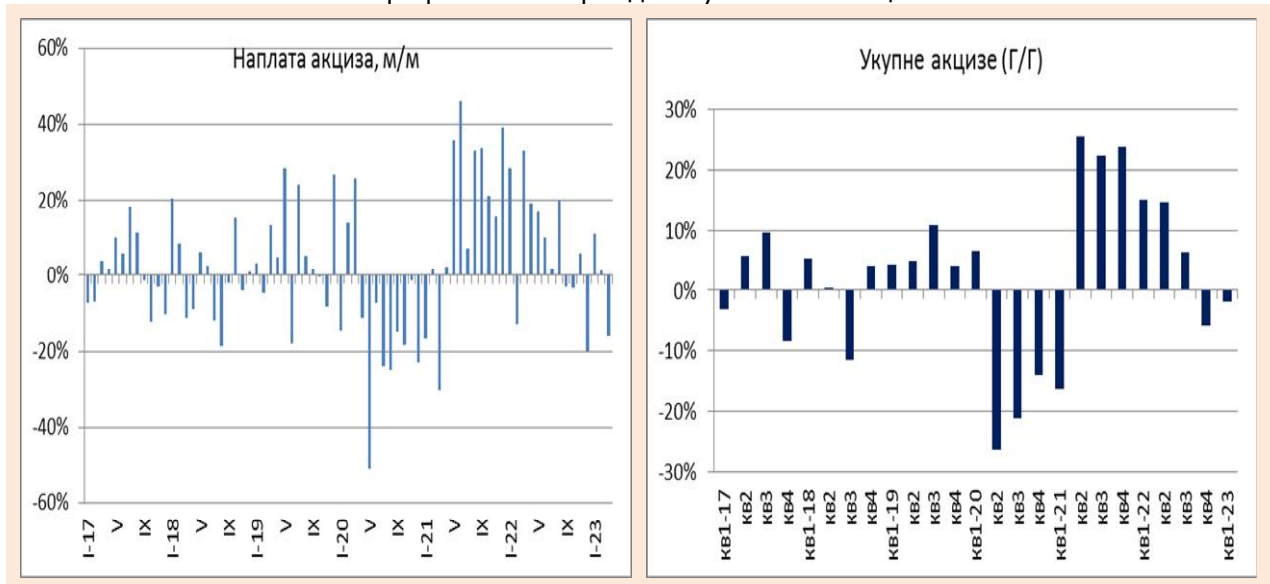
Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

¹⁵ У складу са одредбама Закона о ПДВ-у поврати претежним извозницима се исплаћују у року од 30 дана од подношења ПДВ пријаве за мјесец у којем је настао извоз, а осталим извозницима и увозницима поврати се исплаћују у року од 60 дана од подношења ПДВ пријаве за мјесец у којем је извршен увоз/извоз.

Акцизе

Наплата акциза у првом кварталу 2023. је снажно осцилирала. У јануару је забиљежен снажни раст наплате од 11,1%, у фебруару минималан раст од 1,1%, док је у марту забиљежен пад од чак 15,1% (Графикон 11, лијево).

Графикон 11. Трендови у наплати акциза

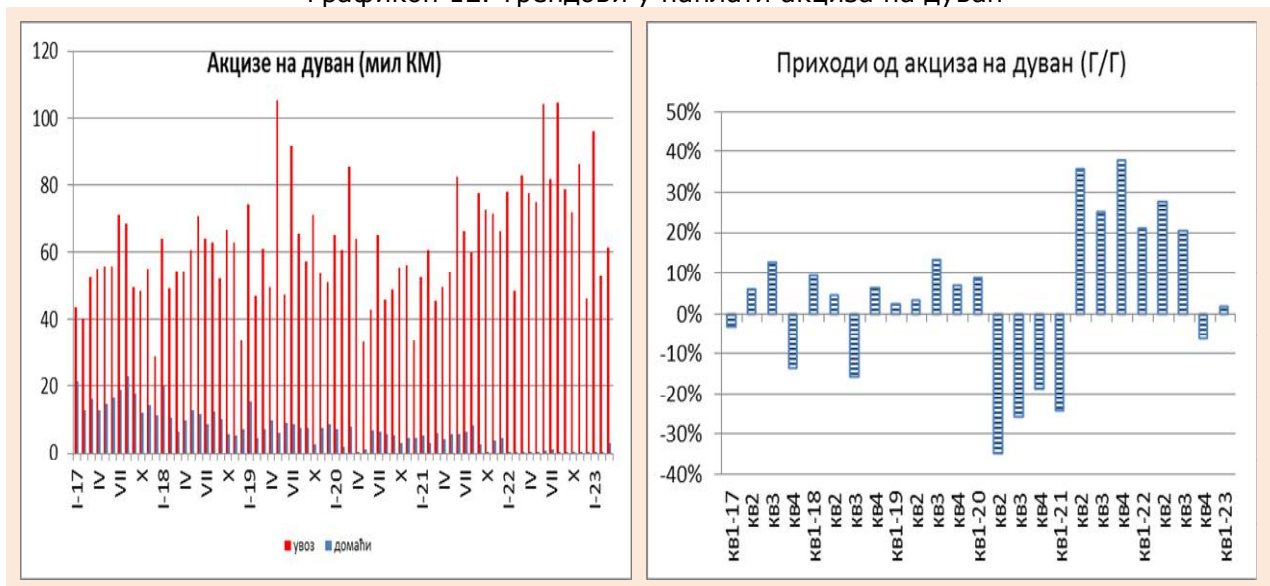

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Због лоше наплате акциза у марту 2023. у првом кварталу 2023. је забиљежен пад од 1,9%, чиме је настављен негативан тренд раста из четвртог квартала 2022. (Графикон 12, десно).

У структури прихода од акциза доминирају акцизе на дуванске прерађевине и акцизе на деривате нафте. Имајући у виду стабилан негативни тренд у наплати акциза на деривате нафте осцилације у наплати укупних прихода од акциза у првом кварталу 2023. су последица осцилација у наплати акциза на дуванске прерађевине. Наплата акциза на дуван у јануару у апсолутном износу је била јако висока, а у фебруару и марту јако ниска (Графикон 12, лијево). Међутим, због осцилација у основици из 2022. стопе раста осликавају другачије трендове. Тако је у јануару и фебруару 2023. остварен раст од 22,9% и 8,7% респективно, док је у марту забиљежен велики пад од 22,2% у односу на референтне мјесеце 2022. Лоша наплата акциза на дуванске прерађевине у марту анулирала је раст из прва два мјесеца тако да је на нивоу квартала остварен пад прихода од акциза на дуван од 1,8% (Графикон 12, десно).

Графикон 12. Трендови у наплати акциза на дуван

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Будући да је у првом кварталу 2022. у цијелости угашена домаћа дуванска индустрија, након четири године рапидног смањења производње, наплата акциза на дуванске прерађевине се односи само на увезене цигарете и остале дуванске прерађевине¹⁶. Након нестанка великог домаћег произвођача огромну већину тржишта дуванских прерађевина у БиХ *de facto* држе само двије иностране дуванске компаније¹⁷. Промјеном режима плаћања акцизе на дуванске прерађевине се однедавно плаћају при увозу. Тиме је скраћен временски размак између уплате акциза и пласмана цигарета на који се уплата односи¹⁸. Утицај промјене режима уплате акциза је један од разлога за снажне осцилације у наплати акциза у посљедња четири мјесеца. Преласком на нови начин плаћања акциза настао је вакуум у наплати акциза, чија је дужина и, посљедично, утицај на наплату прихода од акциза, зависила од интервала између преузимања маркица и увоза цигарета¹⁹. Ради се о једнократном ефекту, који је позитиван за готовински ток дуванских компанија, но, за државу представља губитак прихода од акциза. У очекивању ступања измјена Закона о акцизима²⁰ дистрибутери су залихе цигарета у малопродаји свели на минимум, јер плаћање акциза по старом моделу захтијева *ex ante* ангажовање великих финансијских средстава²¹. Све је то резултовало мањом наплатом акциза у децембру 2022. Иако се очекивало да ће ступањем на снагу свих проведених прописа дуванске компаније током јануара 2023. прећи на нови режим плаћања, то се није десило због прилагођавања царинским процедурама у вези плаћања акциза код увоза (прибављање банковних гаранција и др.). Имајући то у виду разумљиво је да се разликовао темпо преузимања нових процедура и преласка на нови режим плаћања, што је у коначници

¹⁶ Наведено се одразило и на аналитику прихода од акциза у којој од сада постоје само акцизе на увезене дуванске прерађевине (вид. Графикон 12, лијево, „домаћи“). Међутим, потребно је напоменути да је у марту 2023. наплаћено 3,1 мил КМ по основу разлике износа *ad valorem* акцизе на залихе дуванских прерађевина затечених у моменту посљедњег повећања малопродајних цијена 1.3.2023., односно 13.3.2023. Износ је евидентиран као домаће акцизе, мада се односи искључиво на залихе увезених цигарета.

¹⁷ Према подацима за 2022. двије иностране дуванске компаније држе 85% тржишта цигарета у БиХ.

¹⁸ До измјена Закона о акцизима акцизе су се плаћале у моменту преузимања маркица, што је производио негативне ефекте не готовински ток дуванских компанија будући да је било потребно уплатити значајна финансијска средства за акцизе много времена прије њихове продаје.

¹⁹ Између те двије крајње активности потребно је извести акцизне маркице у земље гдје се дуванске прерађевине производе, произвести цигарете и превести их у БиХ. Зависно од произвођача до сада је било потребно најмање мјесец дана да се увезу цигарете са акцизним маркицама на које је плаћена акциза.

²⁰ За provedбу измјена Закона о акцизима било је потребно измијенити неколико правилника у сложеној процедури која подразумијева јавне консултације, усвајање од стране УО УИО и објаву у Службеном гласнику БиХ.

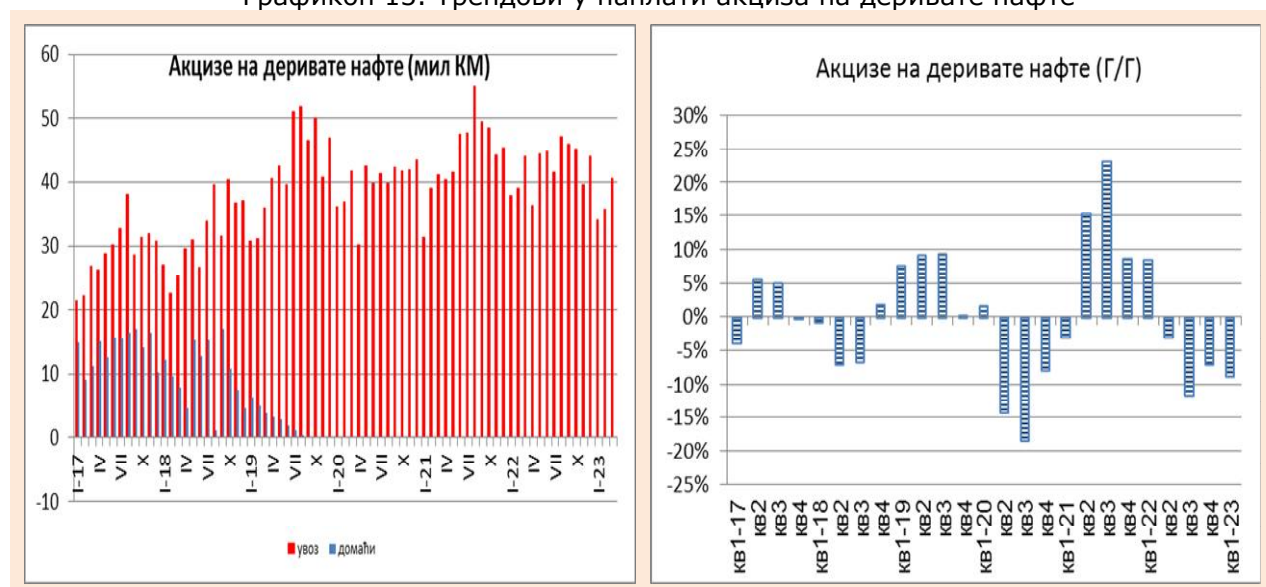
²¹ Просјечна мјесечна уплата акциза на дуванске прерађевине у 2022. износила је 78 мил КМ.

имало за посљедицу да се ефекат губитка прихода испољио *de facto* у два мјесеца (фебруару и марту). Други разлог за скромнију наплату акциза на дуванске прерађевине од очекиване у првом кварталу је смањен долазак нерезидената у БиХ због лоше зимске сезоне. Коначно, не треба занемарити ни ефекте повећања малопродајних цијена већине брендова цигарета у марту 2023.²², позитивне на наплату прихода у јануару, након најаве повећања а прије стварног повећања цијена, с обзиром да су тада уплате вршене *ex ante* по старом цјеновнику приликом преузимања маркица, те негативне на наплату акциза у марту након повећања цијена због пада потрошње.

Негативни трендови у наплати акциза на деривате нафте из 2022. настављени су и у 2023. Потребно је имати у виду и основицу за поређење у првом кварталу 2022. Стабилне цијене енергената на свјетском тржишту у прва два мјесеца 2022. имале су за посљедицу стабилну потрошњу деривата нафте у БиХ, која је расла у складу са очекиваним пројекцијама, што је, у коначници, довело до раста наплате специфичних пореза (акциза и путарине на деривате нафте) у том периоду 2022. Скок цијена нафте након избијања рата је довео до пада потрошње деривата нафте у БиХ, који је настављен и у 2023, што за посљедицу има пад прихода од акциза и путарине у поређењу са вишом основицом из периода прије избијања рата. Наплата прихода од акциза на деривате нафте у јануару је била мања за 10,2%, у фебруару за 8,4%, а у марту за 7,8% у односу на референтне мјесеце 2022. У апсолутном износу у прва два мјесеца 2023. наплаћен је најмањи износ акциза на деривате нафте у посљедње двије године (Графикон 13, лијево). Осим основице важан разлог је што се малопродајне цијене деривата нафте у БиХ споро прилагођавају наниже у односу на осцилације цијена на свјетском тржишту, не само да не прате темпо смањења, већ је и смањење ниже него што би се могло очекивати, што дјелује рестриктивно на потрошњу деривата. Трећи фактор ниже потрошње деривата нафте је лоша зимска сезона и смањен долазак нерезидената у БиХ.

Наплата акциза на деривате нафте је у негативној зони раста већ четири квартала узастопно, при чему је у првом кварталу 2023. забиљежен пад наплате од 8,7% (Графикон 13, приказ десно).

Графикон 13. Трендови у наплати акциза на деривате нафте

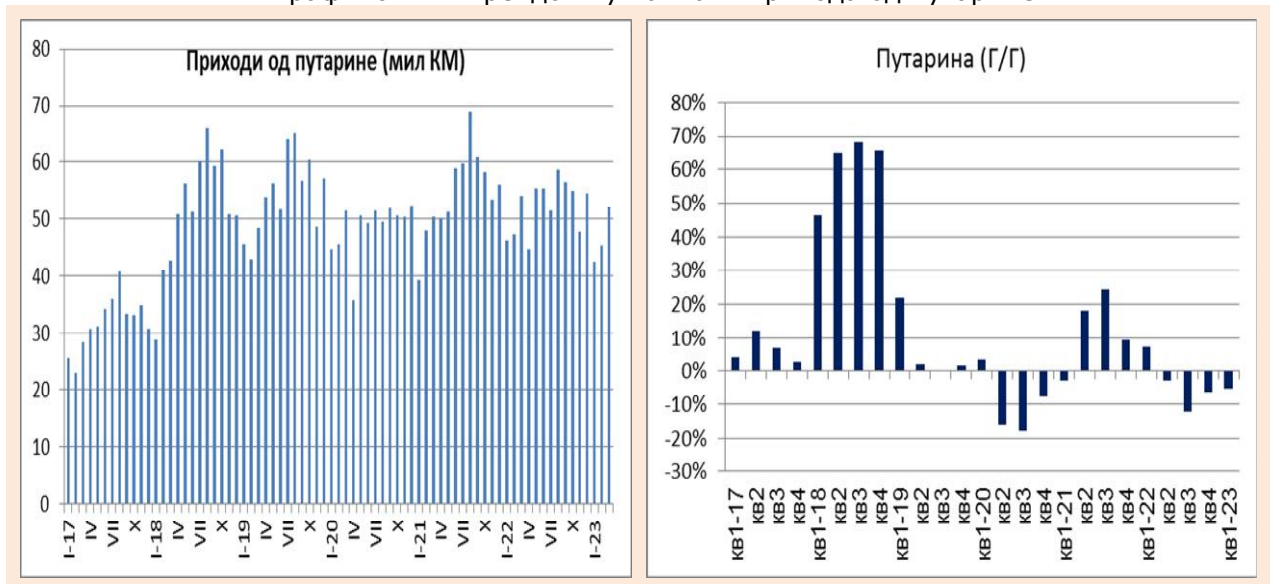

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

²² С обзиром на просјечну пондерисану цијену цигарета повећање цијена цигарета је износило у просјеку 2,7%, односно 3,4% у односу на просјечну пондерисану цијену цигарета у децембру 2022.

Графикон 14. Трендови у наплати прихода од путарине

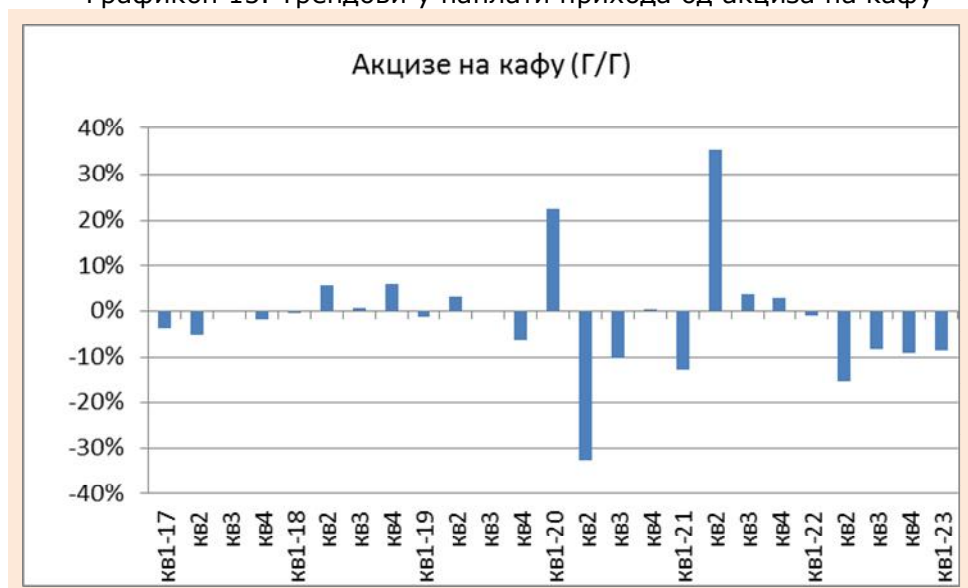

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Наплата прихода од путарине прати наплату акциза на деривате нафте, са одређеним разликама које потичу од различитих основица на које се обрачунава и плаћа путарина, односно акцизе на деривате нафте. Ефекат основице и негативна кретања потрошње деривата су се одразили и на наплату прихода од путарине, поготово у прва два мјесеца 2023. (Графикон 14, лијево). У првом кварталу 2023. бруто прихода од путарине је наплаћено 5,1% мање него у истом кварталу 2022., чиме је настављен тренд негативног раста из 2022. (Графикон 14, десно).

Негативни трендови у наплати прихода од акциза на кафу из 2022. настављени су и у првом кварталу 2023., када је забиљежен пад прихода од акциза на кафу од 8,5% (Графикон 15).

Графикон 15. Трендови у наплати прихода од акциза на кафу

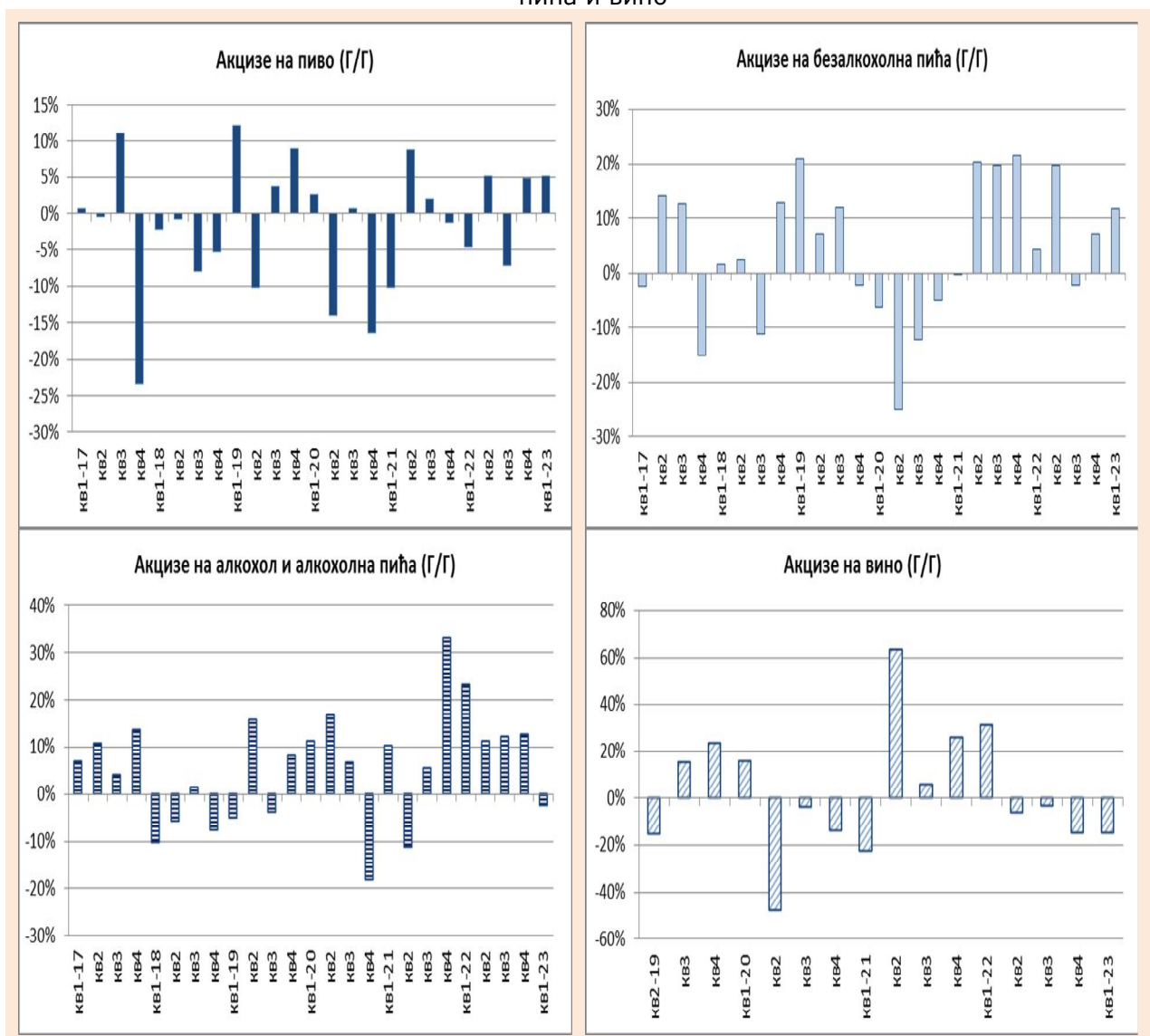

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

У првом кварталу 2023. погоршани су трендови у наплати од акциза на алкохол и алкохолна пића, те је након шест узастопних квартала са позитивном растом остварен пад прихода од 2,3% (Графикон 16). Негативни трендови су настављени и у наплати акциза на вино. С друге стране, са стопом раста од 11,7% настављени су позитивни трендови у наплати акциза на безалкохолна пића.

Након снажних осцилација, од четвртог квартала 2022. наплата акциза на пиво је стабилна, што је настављено са стопом раста од 5,1% и у првом кварталу 2023. Међутим, позитиван раст је остварен захваљујући расту прихода од акциза на увозна пива од 13,5%, што је, због већег пондера у структури потрошње пива, било довољно да се у цијелости неутрализује пад прихода од акциза на домаћа пива од 19,5%.

Графикон 16. Трендови у наплати акциза на пиво, безалкохолна пића, алкохол и алкохолна пића и вино

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

2. Пројекције прихода од индиректних пореза 2023-2026 (основни сценарио)

Пројекције прихода за период 2023-2026 доступне су у Табели 3. Како би се осигурала упоредивост пројектованих и наплаћених прихода од индиректних пореза, пројекције прихода од индиректних пореза приказане су на готовинској основи у складу са извјештајима УИО о наплати по врстама прихода.

У Табели 4. су приказане пројекције прихода у % БДП-а.

Табела 3. Основни сценарио пројекција прихода од индиректних пореза (2023-2026), април 2023.г.

Врста прихода (нето)	у мил КМ					Пројектована стопа раста			
	Извршење	Пројекција				2023	2024	2025	2026
	2022	2023	2024	2025	2026				
ПДВ	5.121,5	5.382,1	5.578,6	5.789,7	5.992,6	5,1%	3,7%	3,8%	3,5%
Акцизе	1.580,0	1.623,2	1.743,3	1.791,1	1.861,1	2,7%	7,4%	2,7%	3,9%
Царине	431,9	470,3	503,7	539,9	585,8	8,9%	7,1%	7,2%	8,5%
Путарина	627,2	639,7	657,0	676,7	699,0	2,0%	2,7%	3,0%	3,3%
Остало	66,1	36,3	36,3	36,3	36,3	-45,1%	0,0%	0,0%	0,0%
УКУПНО	7.826,7	8.151,6	8.518,9	8.833,7	9.174,9	4,2%	4,5%	3,7%	3,9%
Намјенска путарина *)	-392,0	-399,8	-410,6	-422,9	-436,9	2,0%	2,7%	3,0%	3,3%
СРЕДСТВА ЗА РАСПОДЈЕЛУ	7.434,8	7.751,8	8.108,2	8.410,8	8.738,0	4,3%	4,6%	3,7%	3,9%

Напомена:

*) Намјенска путарина је до 1.2.2018. износила 0,10 КМ/литар деривата нафте, намијењен у цијелости за изградњу аутопутева, а од 1.2.2018. 0,25 КМ/литар деривата нафте, за изградњу аутопутева (0,20 КМ/литри) и реконструкцију осталих путева (0,05 КМ/литри).

Категорија „Остало“ укључује остале приходе који се прикупљају на ЈР УИО (приходи од терминала, закупнина и сл.) те неусклађене приходе (приходи који остану неусклађени након коначног усклађивања наплате прихода са пријавама и декларацијама у ИТ систему УИО)

Табела 4. Основни сценарио пројекција прихода од индиректних пореза у % БДП-а, април 2023. г.

Врста прихода (нето)	у % БДП-а				
	Извршење	Пројекција			
	2022	2023	2024	2025	2026
ПДВ	11,5%	11,3%	11,2%	11,0%	10,8%
Акцизе	3,5%	3,4%	3,5%	3,4%	3,3%
Царине	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,1%
Путарина	1,4%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%
Остало	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
УКУПНО	17,6%	17,2%	17,1%	16,8%	16,5%
Намјенска путарина	-0,9%	-0,8%	-0,8%	-0,8%	-0,8%
СРЕДСТВА ЗА РАСПОДЈЕЛУ	16,7%	16,3%	16,2%	16,0%	15,7%

Извор података за БДП: БХАС, расходни приступ, фебруар 2023 и Пројекције ДЕП-а, март 2023

2.1. Пројекције за 2023. годину

Приликом израде пројекција прихода за 2023. годину не може се ослонити на сезонске шеме наплате прихода из 2020. и 2021. године, с обзиром да су оне изашле из ранијих оквира због ефеката вируса корона.²³ Упркос поремећајима на глобалном плану, турбуленцијама на тржишту нафтних деривата и снажном расту цијена, у 2022. се распон мјесечних стопа раста нето прихода од индиректних пореза смањио у односу на претходне двије године (Графикон 17, лијево), а мјесечна динамика прихода у 2022. години се поприлично вратила на *pre-COVID-19* сезонску шему²⁴ (Графикон 17, десно). То посебно важи за приходе од ПДВ-а, акцизе на алкохол, пиво и безалкохолна пића, док акцизе на деривате нафте и путарина, очекивано, и у 2022. години поприлично одступају од старе сезонске шеме. Приходи од акциза на дуван и кафу никад нису ни имали изражену сезонску компоненту.²⁵

У прва три мјесеца 2023. године остварена је стопа раста нето прихода од индиректних пореза од 6,8% у односу на исти период 2022. године. Према пројекцијама ДЕП-а, очекује се номинални раст БДП-а од 6,4% у 2023. години. Имајући у виду да стопа раста прихода у првом кварталу 2023. године дијелом произилази из специфичности у статистичкој основици за поређење (вид. Дио 1.3.2.), те узимајући у обзир огромне непознанице у погледу дешавања у Украјини, **пројектована стопа раста прихода од индиректних пореза за 2023. годину** је нешто нижа од тромјесечне стопе раста и **износи 4,2%**.

Графикон 17. Мјере дисперзије прихода од индиректних пореза

Извор: Израчун ОМА-е на основу података УИО

Напомена: Укупни нето мјесечни приходи у израчуну не укључују неусклађене приходе на ЈР УИО

²³ Мјесечна динамика прихода у 2020. години је потпуно одударала од тзв. *pre-COVID-19* сезонске шеме. Распон мјесечних стопа раста нето прихода (разлика између максималне и минималне вриједности) износио је 44,2 п.п. Иако се неким дијелом вратила на стари шаблон, наплата нето прихода од индиректних пореза у 2021. години такође поприлично одудара од старе сезонске шеме. У 2021. је распон мјесечних стопа раста нето прихода од индиректних пореза био још виши него у 2020. години и износио је високих 54,1 п.п. што је резултат: (1) поремећаја сезонске шеме у базној 2020. години, и (2) карактеристика сезонске шеме у 2021. години

²⁴ Након калкулације сезонских индекса за период 2010-2019, постављени су регресиони модели и израчунати коефицијенти детерминације сезонских индекса и стварних удјела мјесечних износа појединих врста прихода у одговарајућем периоду, како би се приказало колико добро се сезонски индекси „уклапају“ у стварне удјеле у поменутом периоду.

²⁵ Више о мјесечним флукуацијама појединих врста прихода од индиректних пореза и јачини сезонске компоненте у билтенима Одјељења бр. 174/175 и 209/210 (www.oma.uino.gov.ba)

2.1.1. ПДВ

Након пада нето прихода од ПДВ-а у 2020. години од 6,8%, који је био последица пандемије вируса корона, у 2021. и 2022. години забиљежен је њихов снажан опоравак и високе стопе раста од 18,2% и 15,6%, респективно. Нето приходи од ПДВ-а у 2022. години били су за 1.099,1 мил КМ виши него у преткризној, 2019. години.

Пројектовани износ нето прихода од ПДВ-а у 2023. години износи 5.382,1 мил КМ, што је за 5,1% више од остварења у 2022. години. Пројекција је заснована на историјској сезонској шеми наплате појединих категорија ПДВ-а (која не укључује специфичности у 2020. и 2021. години), те кретањима и пројекцијама макроекономских показатеља.

2.1.2. Акцизе и путарина

Акцизе на деривате нафте и путарина

Цијена сирове нафте значајно је варијала у периоду од почетка 2019. до фебруара 2023, до када су доступни подаци Америчке управе за енергетске информације (*U.S. Energy Information Administration*). У Табели 5. су приказани годишњи просједи мјесечних цијена сирове нафте типа Брент (*Europe Brent Spot Price FOB*) у наведеном периоду, те њихове минималне и максималне вриједности. На основу Табеле 5. може се закључити да су цијене сирове нафте у јануару и фебруару 2023. године доста ниже од просјека за 2022. годину.

Табела 5. Мјесечне цијене сирове нафте (долари по барелу), период од I-2019 до II-2023

	2019	2020	2021	2022	I-II 2023
просјек	64,4	41,8	70,7	100,8	82,5
мин	59,0	18,4	54,8	80,9	82,5
мах	71,3	63,7	83,5	122,7	82,6

Извор: *U.S. Energy Information Administration*

Графикон 18. Цијене деривата нафте у БиХ

Извор: Спољнотрговинска комора БиХ (приказ ОМА)

Фактори који утичу на формирање цијена деривата на тржишту БиХ су цијене сирове нафте, трговачке марже, висине пореских стопа и др. У Графикону 18. је представљено кретање

цијена деривата нафте²⁶ на тржишту БиХ у периоду од почетка 2019. године до 14. седмице 2023. године, по седмицама.²⁷

Након периода изразито стабилних цијена у 2019. години, цијене деривата нафте на тржишту БиХ снажно су пале у прољеће 2020. године, као посљедица пандемије вируса корона. У 21. седмици 2020. године цијена дизел горива износила је свега 1,5 КМ/л, док је цијена горива БМБ-95 износила 1,6 КМ/л. Од 22. седмице 2020. године (крај маја) цијене деривата биљеже стабилан тренд раста, који је задржан кроз читаву 2021. годину. На крају 2021. године цијене дизел горива и БМБ-95 износиле су 2,3 КМ/л а цијене БМБ-98 2,5 КМ/л. Дешавања у Украјини утицала су на интензивирање тренда раста цијена у 2022. години, тако да су, према посљедњим доступним објављеним подацима за бензин, у 19. седмици 2022. године цијене горива БМБ-95 порасле за 24,2% у односу на 1. седмицу 2022. године, достижући ниво од високих 2,9 КМ/л. Просјечне цијене дизел горива достигле су свој максимум од 3,7 КМ/л у 28. седмици 2022. године. Након тога су снажно варирале, да би у посљедњој седмици 2022. године износиле 2,9 КМ/л. У досадашњем току 2023. године забиљежен је благи тренд пада цијена дизел горива. У 14. седмици 2023. године цијене дизел горива износиле су 2,6 КМ/л.

Укупна потрошња деривата нафте у 2022. години је опала за 2,9% у односу на 2021. годину. Пад потрошње дизел горива износио је 2,5%, бензина 5,6% а осталих деривата (лож уље, керозин и течни нафтни плин) 2,9%. Одјељење је развило модел вишеструке регресије²⁸, са зависном варијаблом (y) „потрошња дизел горива и бензина (y мил л)“, гдје су независне варијабле биле (1) висина БДП-а и (2) п.п. цијена на увозу са понд. акцизом и путарином (КМ/л). На основу регресионог модела, пројекције нето прихода од акциза на деривате нафте и путарине за 2022. годину из октобра 2022. године извршене са стопом прецизности од 99,8% и 100,1%, респективно, и то у условима изражених турбуленција цијена на тржишту деривата нафте.

Подаци за потрошњу деривата нафте по врстама за Q1 2023. г. нису били доступни у вријеме израде пројекција, али подаци о наплати прихода указују на пад потрошње у односу на исти квартал претходне године. У првом кварталу 2023. године забиљежене су негативне стопе раста акциза на деривате нафте и путарине, што је и очекивано, имајући у виду специфичности статистичке основице за поређење. Наиме, у првом кварталу 2022. године забиљежене су високе стопе раста акциза на деривате нафте и путарине, након чега су, са почетком ратних дешавања у Украјини и посљедицама на цијене деривата, остварене негативне стопе раста у наредна три квартала. Стога, 2022. година, као и претходне двије (због других специфичности), не могу представљати основицу за израду пројекција прихода. На основу старе сезонске шеме и пројекција кретања макроекономских показатеља за 2023. годину пројектоване су стопе раста нето акциза на нафту и путарине од 1,4% и 2,0%, респективно.

Приходи од акциза на дуван

Полазиште за пројекције прихода од акциза на дуванске прерађевине за 2023. јесу текући трендови на тржишту дуванских прерађевина, које карактеришу велике осцилације и изузетно лоша наплата у марту. За разлику од претходних година наплата акциза на дуванске прерађевине у 2022. не може представљати поуздано полазиште за пројекције наплате у 2023. из неколико разлога. Прво, наплата акциза на дуванске прерађевине у првом кварталу 2023. била је под снажним утицајем промјене режима наплате, чији ће се негативни

²⁶ Након 19. седмице 2022. године приказани су само подаци за дизел гориво, јер је тада прекинуто извјештавање о цијенама за горива 95 БМБ и 98 БМБ на веб страници Ванскотрговинске коморе БиХ са подацима *International Road Transport Union*-а. Доступни су једино подаци о најчешћим цијенама горива за поједине компаније у БиХ.

²⁷ Кориштени су подаци *International Road Transport Union*-а, преузети са веб странице Спољнотрговинске коморе БиХ (ВТК).

²⁸ Више о регресионом моделу и потрошњи деривата нафте у 2022. години у ОМА Билтену бр. 213/214 (www.oma.uino.gov.ba)

ефекти због својих великих размјера одразити на укупну наплату прихода од акциза у 2023. Друго, очигледно је да је висок раст наплате прихода од акциза на дуванске прерађевине у 2022. од 15,4% био посљедица антиципиране потрошње нерезидената у зимској сезони 2023. која се није реализовала у очекиваној мјери. Треће, повећање малопродајних цијена цигарета у марту имало је и позитивне (у јануару) и негативне (у марту) ефекте на наплату прихода, а пуни ефекти на потрошњу испољиће се тек у наредном периоду. Имајући у виду негативне ефекте промјене режима плаћања акциза у висини просјечне мјесечне наплате акциза, полазећи од макроекономских пројекција потрошње за 2023. и претпостављајући да ће укупно повећање просјечне пондерисане цијене цигарета у 2023., укључујући и повећање малопродајних цијена цигарета у првом кварталу 2023²⁹, износити максимално 2,7%, у 2023. се може очекивати раст прихода акциза на дуванске прерађевине од 3,7%.

Приходи од осталих категорија акциза

Приходи од осталих категорија акциза (алкохол и алкохолна пића, пиво, вино, безалкохолна пића и кафа) немају значајно учешће у укупним приходима од акциза.³⁰ Пројектовани су у складу са текућим трендовима наплате, историјском сезонском шемом те пројекцијама релевантних макроекономских показатеља.

2.1.3. Царине

Либерализација спољне трговине довела је до снажног пада прихода од царина, како у апсолутним износима тако и у показатељима учешћа у укупним нето приходима од индиректних пореза. Са 650,4 мил КМ у 2007. години, нето приходи од царина пали су на свега 211 мил КМ у 2013. години. Од 2014. године забиљежен је шестогодишњи тренд благог раста ових прихода, досежући ниво од 300,6 мил КМ у 2019. години. У 2020. години, са пандемијом коронавируса, нето приходи од царина су поново пали на 262,2 мил КМ, док су у 2021. и 2022.г. забиљежили снажан опоравак, те су у 2022. години износили 431,9 мил КМ, што је највиши износ након почетка примјене Споразума о стабилизацији и придруживању са ЕУ у 2008. години. Ако се посматра учешће у укупним нето приходима од индиректних пореза, примјетан је снажан пад у периоду од 2007. до 2013. године са 14,0% на 4,3%. Након тог периода (2014-2021) је ово учешће релативно стабилно, и креће се у распону од 4,4% до 4,7%, да би у 2022. години порасло на 5,5% (Графикон 19).

Према подацима Управе за индиректно опорезивање БиХ у првом кварталу 2023. године остварена је стопа раста увоза од 4% у односу на исти квартал претходне године. Имајући у виду трендове наплате прихода од царина, кретање увоза и пројекције ДЕП-а, за 2023. годину се пројектује нето наплата царина у износу од 470,3 мил КМ, што је за 8,9% више од наплате у претходној години.

²⁹ Према захтјевима за корекције цијена, који су достављени УИО, повећање малопродајних цијена цигарета је износило од 0,10 КМ до 0,20 КМ по паклици.

³⁰ Бруто приходи од свих побројаних врста акциза имали су учешће свега 9,2% у бруто приходима од акциза у 2022. години.

Графикон 19. Нето приходи од царина 2006-2022

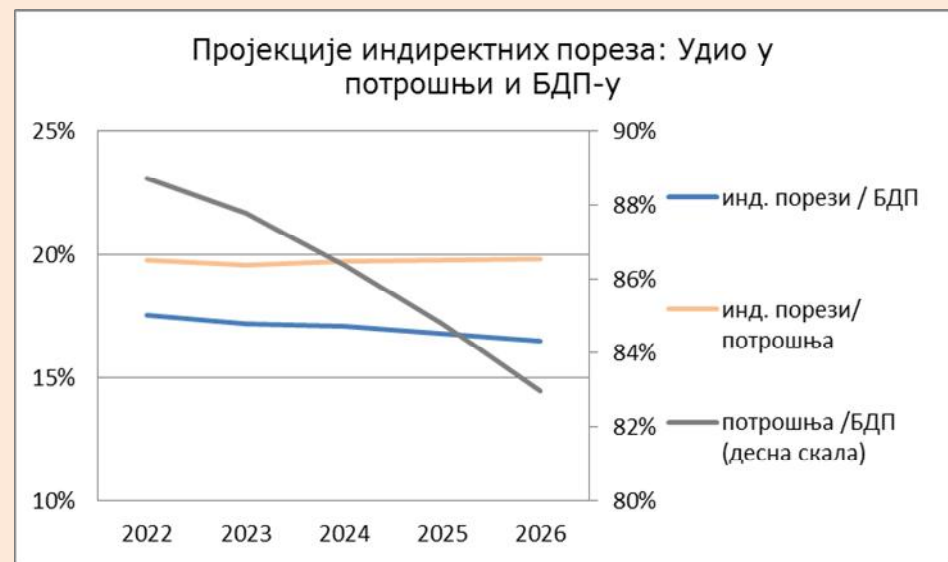

Извор: Преглед ОМА на основу података УИО и пројекције ОМА за 2022. год.

2.2. Пројекције за период 2024-2026

Пројектоване стопе раста нето прихода од индиректних пореза за 2024., 2025. и 2026. годину износе 4,5%, 3,7% и 3,9%, респективно. Пројекција прихода у наведеном периоду заснована је на пројектованим релевантним макроекономским показатељима, историјској сезонској шеми наплате и пројекцијама појединих категорија прихода за 2023. годину.

Графикон 20. Пројектовани удио индиректних пореза у БДП-у и укупној потрошњи

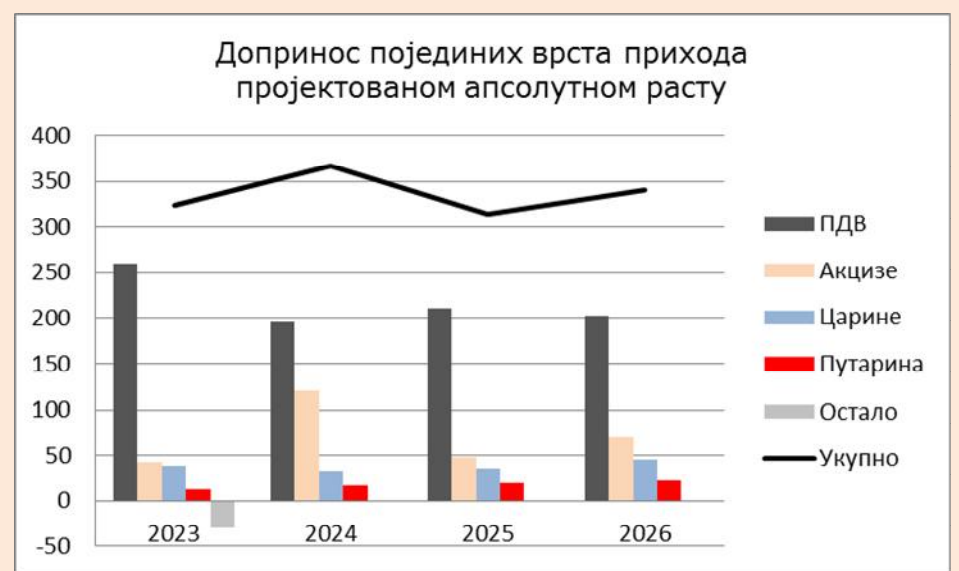

Извор: Преглед ОМА на основу пројекција прихода индиректних пореза (ОМА, април 2023) и пројекција макроекономских показатеља (ДЕП, март 2023)

За разлику од пројектованог пада индиректних пореза у БДП-а у периоду 2023-2026 (вид. Табела 4), пројектовани удио прихода од индиректних пореза (ОМА) у потрошњи (ДЕП) у наведеном периоду благо расте од 19,6% у 2023. до 19,9% у 2026. години. Пад пројектованог удјела индиректних пореза у БДП-у у периоду 2023-2026 кумулативни је резултат благог раста индиректних пореза у потрошњи те пада удјела потрошње у БДП-у (Графикон 20).

Графикон 21. Допринос појединих врста прихода пројектованом апсолутном расту

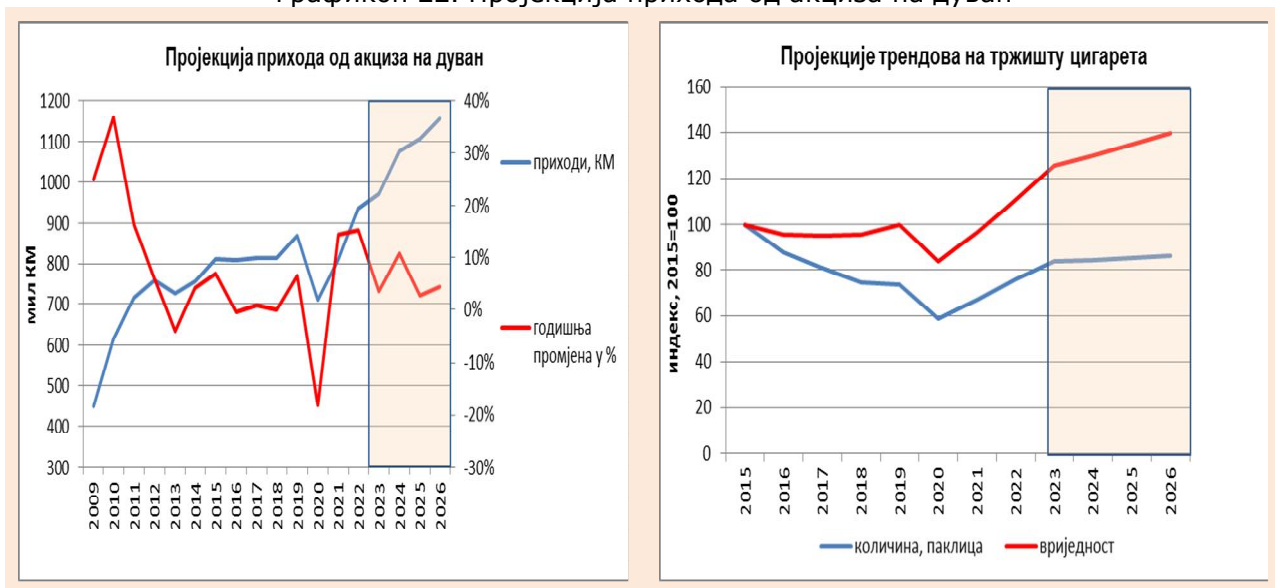
Извор: Преглед ОМА на основу пројекција прихода од индиректних пореза (ОМА, април 2023)

Највећи генератор годишњег апсолутног раста прихода од индиректних пореза у наведеном периоду је ПДВ, с обзиром на његово значајно учешће у приходима, те планираним стабилним стопама раста. У 2024. су акцизе такође значајан генератор апсолутног раста, због снажног пројектованог апсолутног раста акциза на дуван (вид. објашњење у наставку у дијелу „Приходи од акциза на дуван“).

Приходи од акциза на дуван

За разлику од 2023. у којој ће бити присутан микс двије шеме плаћања акциза, са једнократним негативним ефектом на наплату акциза, од 2024. успоставиће се нова шема плаћања акциза која ће бити неутрална на наплату прихода од акциза. Важан фактор остварења пројекција наплате акциза јесте непромијењена акцизна политика и континуирана борба против црног тржишта цигарета и дувана у БиХ. У наредне три године очекује се стабилизовање политичке ситуације у свијету и стабилизација робних берзи и цијена на свјетском тржишту, опоравак и раст економије, дохотка и потрошње у складу са макроекономским пројекцијама. Раст тржишта би требао пратити макроекономске пројекције потрошње, што би уз минималан раст просјечне пондерисане цијене цигарета требало довести до даљег раста вриједности промета цигарета и опорезованих количина цигарета. Под наведеним претпоставкама у 2024., 2025., и 2026. може се очекивати раст прихода од акциза на дуванске прерађевине од 10,7%, 2,8% и 4,5% (Графикон 22, приказ лијево). Виша стопа раста прихода од акциза у 2024. години је последица ниже основице из 2023. због једнократног губитака прихода приликом преласка на нови режим плаћања акциза.

Графикон 22. Пројекција прихода од акциза на дуван

Извор: Преглед ОМА на основу пројекција прихода од индиректних пореза (ОМА, април 2023)

3. Разлике у односу на претходне пројекције прихода од индиректних пореза

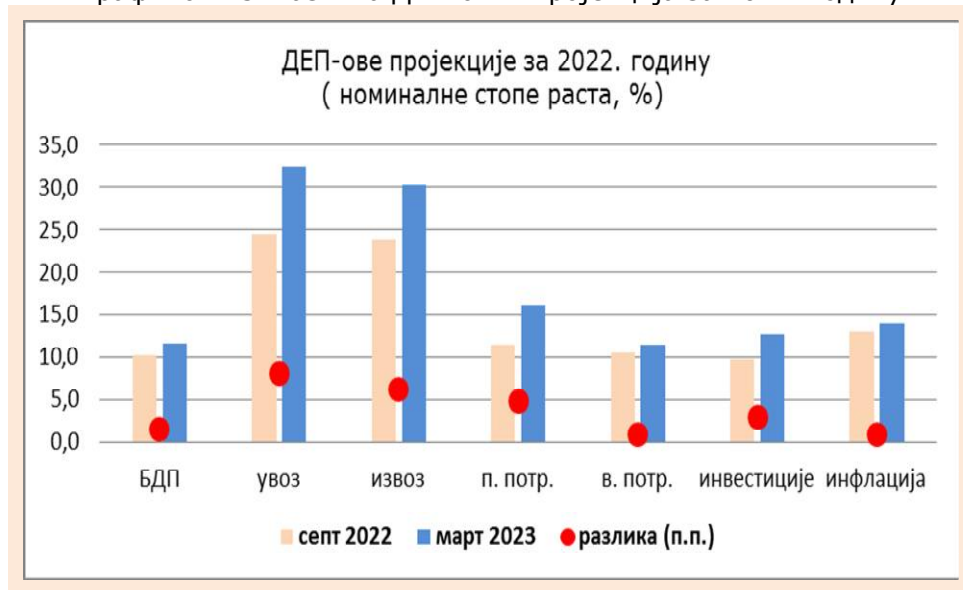
Пројекције прихода од индиректних пореза уско су везане за ДЕП-ове пројекције БДП-а и његових компоненти. Свако одступање извршења параметара из националних рачуна од њихових пројектованих вриједности представља ризик за пројекције прихода.

3.1. ДЕП, ревизија пројекција макроекономских показатеља за БиХ

3.1.1. Ревизија пројекција макроекономских показатеља за 2022. годину

На основу Графикона 23. се могу упоредити ДЕП-ове посљедње (март 2023) и претходне пројекције (септембар 2022) стопа раста БДП-а за 2022. годину и његових компоненти. Номинална стопа раста БДП-а ревидирана је за +1,5 п.п., са 10,2% на 11,7%. Највише су ревидиране стопе раста увоза и извоза (+8,1 п.п. и +6,3 п.п.). Процијењена стопа раста приватне потрошње ревидирана је за +4,8 п.п., а владине за +1,0 п.п.

Графикон 23. Разлика ДЕП-ових пројекција за 2022. годину

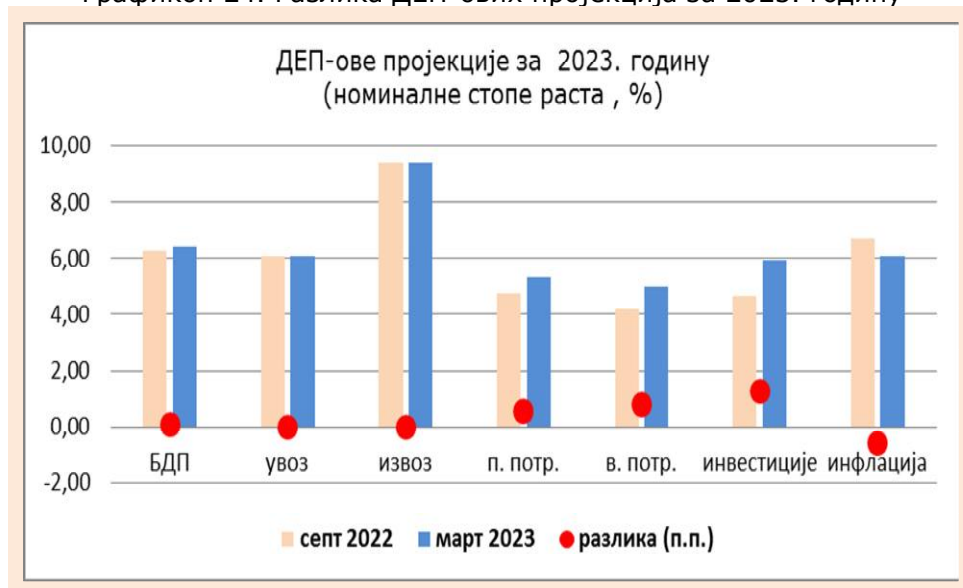

Извор: Преглед ОМА на основу пројекција ДЕП-а

3.1.2. Ревизија пројекција макроекономских показатеља за 2023. годину

Нема значајних корекција у пројектованим стопама раста БДП-а и његових компоненти за за 2023. годину у посљедњим (март 2023) у односу на претходне ДЕП-ове пројекције (септембар 2022). Пројектована номинална стопа раста БДП-а ревидирана је за свега +0,1 п.п. Пројектоване номиналне стопе раста увоза и извоза нису мијењане. Пројекције раста приватне потрошње ревидиране су за +0,6 п.п., а владине за +0,8 п.п. Највише је ревидирана пројектована стопа раста инвестиција, за +1,3 п.п (Графикон 24).

Графикон 24. Разлика ДЕП-ових пројекција за 2023. годину

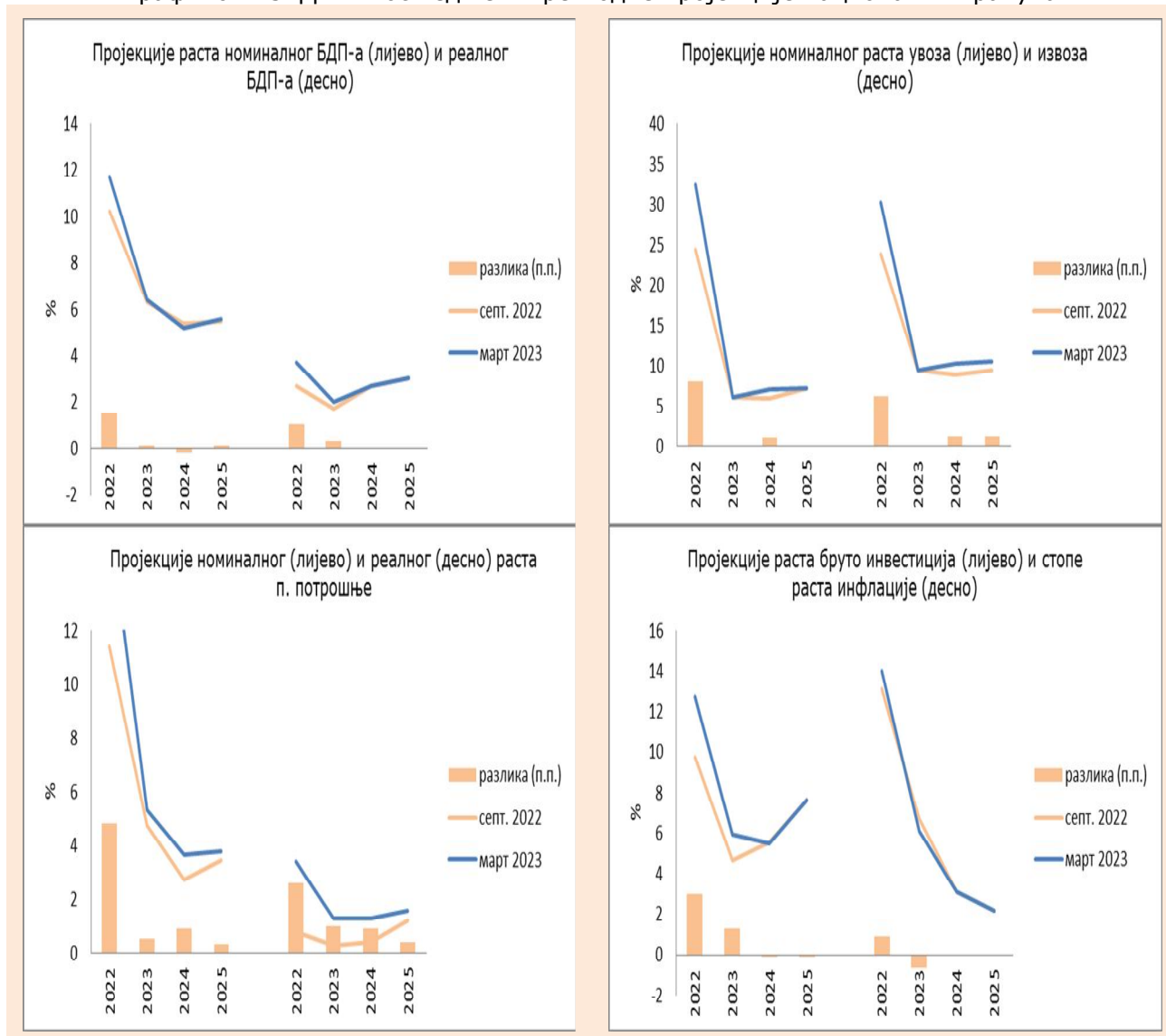

Извор: Преглед ОМА на основу пројекција ДЕП-а

3.1.3. Ревизија пројекција макроекономских показатеља за период 2024. -2025. година

У Графикону 25. приказане су мартовске пројекције БДП-а и компоненти за период 2022-2025 у односу на претходне пројекције ДЕП-а (септембар 2022), из којих се може видјети да корекције за 2024. и 2025. годину нису значајне. У односу на претходне, пројекције номиналног раста БДП-а ревидиране су за -0,2 п.п., +0,1 п.п. за 2024. и 2025. годину, респективно, док пројекције реалног раста БДП-а за наведене године нису мијењане. Графикон 25. такође приказује ревизију појединих компоненти БДП-а и стопе инфлације.

Графикон 25. ДЕП: посљедње и претходне пројекције националних рачуна

Извор: Презентација ОМА-е на основу пројекција ДЕП-а из марта 2023 и септембра 2022.

3.2. ОМА, ревизија пројекција прихода од индиректних пореза

3.2.1. Разлике извршења прихода у 2022. години у односу на пројекције из октобра 2022. г.

Према ревидираним пројекцијама прихода³¹, које је Одјељење припремило половином октобра 2022. године, пројектована је наплата индиректних пореза у 2022. у износу од 7.828,1 мил КМ. С обзиром да је наплата индиректних пореза износила 7.826,7 мил КМ може се закључити да су **пројекције извршене 99,98%**.

Ако посматрамо приходе по врстама, нето наплата ПДВ-а у 2022. години је извршена 100,68% у односу на октобарске пројекције, акцизе на деривате нафте 99,82%, акцизе на дуван 93,95%, акцизе на алкохол и пиво 99,95%, акцизе на безалкохолна пића 103,49%, акцизе на кафу 100,07%, царине 102,05% те путарина 100,11%. Може се закључити да се извршење свих прихода у 2022. години у односу на пројекције креће на нивоу око 100%. Треба напоменути да су изразито високе стопе прецизности пројекција остварене у условима изражених неизвјесности на глобалном плану те снажних турбуленција цијена на тржишту деривата нафте и цијена уопште.

Нешто веће извршење прихода од ПДВ-а и царина од пројекција објашњава се вишим остварењем ових прихода због снажнијег раста увоза у 2022. години од пројектованог (вид. Дио 3.1.1. Ревизија пројекција макроекономских показатеља за 2022. годину).

Стопа раста прихода од акциза на дуван у 2022. години од 15,4% испод је октобарских пројекција. Разлог за дискрепанцу између пројектованих и наплаћених прихода од акциза на дуван је снажно успоравање у четвртом кварталу 2022., како раста вриједности тржишта цигарета тако и опорезованих количина, највјероватније као корекција због смањене потражње нерезидената у односу на очекивану. У односу на трећи квартал вриједност тржишта и количине опорезованих цигарета су биле мање и до 27%. Највећи пад је остварен у децембру 2022, када у другој половини мјесеца, у очекивању промјене режима плаћања акциза, уплата акциза на дуванске прерађевине на ЈР УИО скоро да и није било. Треба имати у виду да стари режим антиципативног плаћања акцизе при преузимању акцизних маркица захтијева дуже вријеме да се спозна да ли постоји адекватна потражња за количинама цигарета за које су преузете маркице и које су након одређеног времена увезене и пласиране на тржиште. Стога, корекције пословних планова дуванске индустрије, у смислу производње и пласмана цигарета, нису неуобичајене у четвртом кварталу, али имају рефлексије на наплату акциза.

3.2.2. Разлике пројекција прихода за 2023-2025 у односу на пројекције из октобра 2022. г.

Разлике пројекција прихода за период 2023-2025 у односу на пројекције из октобра 2022. године представљене су у Табели 6. У односу на пројекције из октобра 2022. године, пројекције прихода за 2023., 2024. и 2025. годину ревидиране су за +97,6 мил КМ, +169,8 мил КМ и +207,8 мил КМ, респективно.

³¹ Пројекције су доступне у билтену Одјељења бр. 209/210 (www.oma.uino.gov.ba)

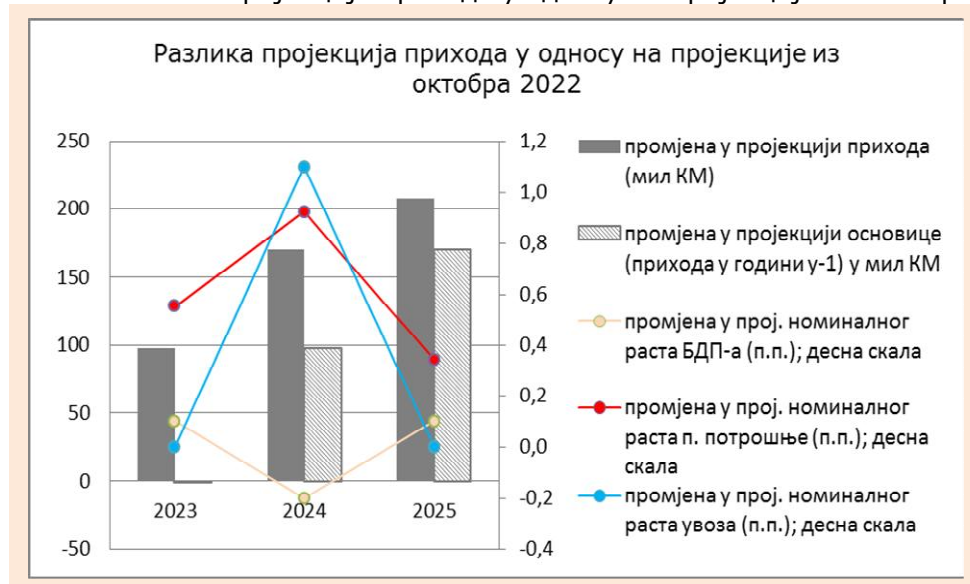
Табела 6. Разлике пројекција прихода за период 2023-2025 у односу на пројекције из октобра 2022. г.

Врста прихода (нето)	2023	2024	2025
ПДВ	52,8	103,8	126,5
Акцизе	18,8	33,5	46,7
Царине	21,2	27,7	29,6
Путарина	2,6	2,6	2,7
Остало	2,2	2,2	2,2
УКУПНО	97,6	169,8	207,8

Извор: Преглед ОМА на основу пројекција прихода од индиректних пореза

Ревизија је кумулативни резултат корекција у основици (пројекција прихода за претходну годину: $y-1$) и ревизија стопа раста макроекономских показатеља за текућу годину (Графикон 26) .

Графикон 26. Разлике пројекција прихода у односу на пројекције из октобра 2022.г.

Извор: Презентација ОМА-е на основу пројекција прихода (ОМА) и пројекција макроекономских показатеља (ДЕП)

4. Ризици

Имајући у виду огромне непознанице у тренутку израде пројекција о даљем одвијању ситуације на међународном плану везано за дешавања у Украјини, те кориштене претпоставке (ДЕП, макроекономске пројекције), **истичемо да постоје значајни ризици за остварење пројекција прихода од индиректних пореза, при чему преовладавају ризици лошијег исхода.** С обзиром на основне поставке пројекција индиректних пореза и укупне економске услове у БиХ и у свијету, остварење пројектованог нивоа прихода од индиректних пореза у периоду 2023-2026 је подложно сљедећим ризицима: (1) свим ризицима за остварење пројектованих макроекономских показатеља (ДЕП) и (2) ризицима који се односе на саму наплату прихода од индиректних пореза и борбу против сиве економије.

Пројекције прихода од индиректних пореза су уско везане за пројекције макроекономских показатеља ДЕП-а. Сви ризици које ДЕП помиње у својим пројекцијама по аутоматизму представљају и ризике за пројекције прихода од индиректних пореза, пошто свако одступање реализације ДЕП-ових параметара од њихових пројектованих вриједности неизбјежно доводи и до одступања реализованих од пројектованих прихода од индиректних пореза. У ДЕП-овим пројекцијама из марта 2023. године наводе да се ризици за њихове пројекције могу класификовати у двије групе, и то на спољне и унутрашње. У истом документу наводи се сљедеће: *„...У вријеме припреме овог извјештаја чини се да су спољни ризици доста израженији и представљају већи ризик за реализацију пројекција економског раста из основног сценарија у односу на унутрашње. Наиме, након стабилизације епидемиолошких прилика које су везане за Covid 19, почетком 2022. године дошло је до ескалације сукоба Украјине и Русије што ће несумњиво имати негативне економске посљедице по глобалну економију и самим тим и Босну и Херцеговину. Даљња ескалација украјинске кризе, као и јачање инфлаторних притисака како на глобалном нивоу, тако у Босни и Херцеговини засигурно би имали негативан утицај на потрошњу, инвестиције, спољнотрговинску размјену а самим тим и на пројекције економског раста у основном сценарију.“*³²

У ризике који могу угрозити извршење пројекција наплате прихода од индиректних пореза у сфери политике и администраирања индиректним порезима можемо убројати сљедеће:

- Слабљење борбе против црног тржишта дуванских прерађевина након окончања хармонизације пореског оптерећења цигарета у БиХ са стандардима ЕУ;
- Слабљење борбе против ПДВ превара, поготово у сфери поврата, који, у ситуацији пада запослености и неликвидности обвезника постају атрактивни за преваре;
- Предлагане измјене политике индиректног опорезивања као што су: диференциране стопе ПДВ-а, привремено укидање акциза на деривате. Наведене измјене легислативе могле би довести до значајног пада прихода од индиректних пореза.

³² ДЕП, Макроекономске пројекције 2024-2026, март 2023.

Додатак I: Посљедње пројекције међународних институција**i. Пројекције Европске комисије (ЕК)**

На основу Табеле 7. можемо видјети пројекције реалног раста БДП-а и инфлације за период од 2022. до 2024. године из посљедњих пројекција ЕК.³³ За 2022. годину је процијењено да је у ЕУ остварен реални раст БДП-а од 3,5%, док се за 2023. и 2024. годину пројектују стопе раста од 0,9% и 1,5%, респективно. Што се тиче стопе инфлације у ЕУ, процијењује се да ће пасти са 9,2% у 2022. години на 6,4% у 2023., те на 2,8% у 2024. години.

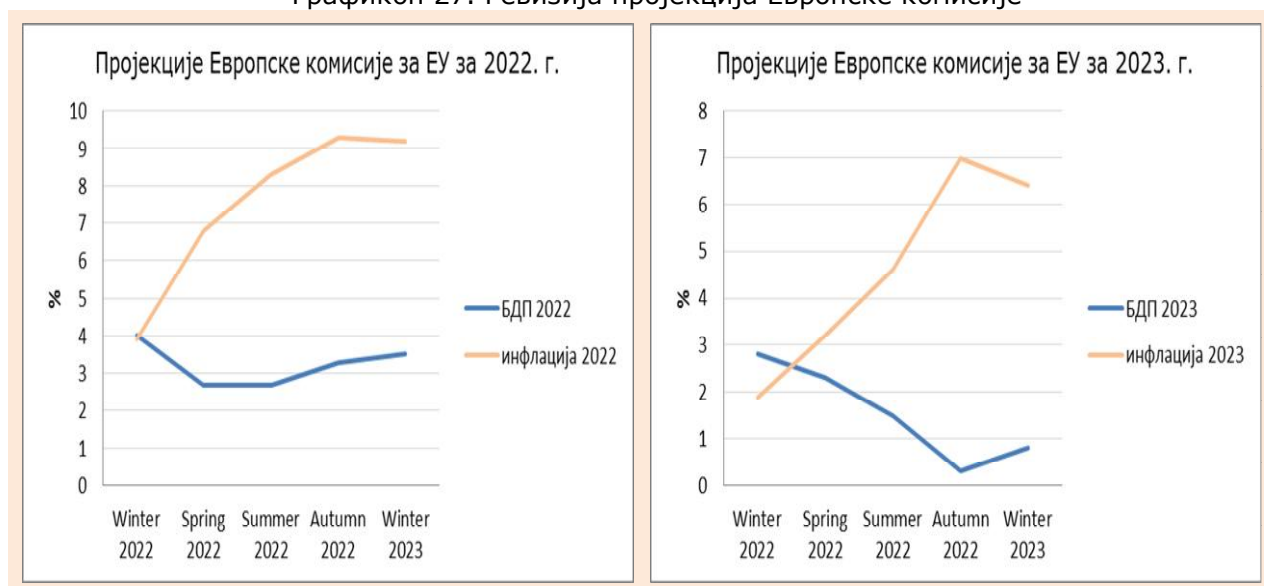
Табела 7. Зимске пројекције ЕК, фебруар 2023

Пројекција	Реални раст БДП-а			Инфлација		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
ЕА	3,5	0,9	1,5	8,4	5,6	2,5
ЕУ	3,5	0,8	1,6	9,2	6,4	2,8

Извор: European Economic Forecast, Winter 2023

Графикомом 27. је приказана ревизија пројекција БДП-а и инфлације за 2022. (лијево) и 2023. годину (десно) у односу на претходна четири издања пројекција ЕК.

Графикон 27. Ревизија пројекција Европске комисије

Извор: Презентација ОМА-е на основу пројекција Европске комисије

ii. Пројекције Међународног монетарног фонда (ММФ)

Посљедње пројекције ММФ-а датирају из јануара 2023. године.³⁴ Према наведеном извору, предвиђа се да ће глобални раст пасти са процијењених 3,4% у 2022. години на 2,9% у 2023. години, а затим пораста на 3,1% у 2024. Прогноза за 2023. годину је 0,2 процентна поена виша од ММФ-ових предвиђања из октобра 2022 (Табела 8).

Осим пројекција за свјетску економију, у Табели 8. представљене су ММФ-ове пројекције за Еврозону.

³³ European Economic Forecast, Winter 2023, Institutional paper 194, February 2023

³⁴ IMF, World Economic Outlook Update, January 2023.

Табела 8. Пројекције реалног раста БДП-а, ММФ, јануар 2023

	2021	Процјена		Пројекција		Разлика у односу на WEO из октобра 2022	
		2022	2023	2024	2023	2024	
World Output	6,2	3,4	2,9	3,1	0,2	-0,1	
Euro Area	5,3	3,5	0,7	1,6	0,2	-0,2	

Извор: IMF, World Economic Outlook Update, January 2023.

iii. Пројекције Европске централне банке (ЕЦБ)

У пројекцијама ЕЦБ из марта 2023. године наводи се да би годишњи просјечни реални раст БДП-а у Еврозони требао успорити с 3,6 % колико је износио у 2022. на 1,0 % у 2023., а затим се повећати на 1,6 % у 2024. и у 2025.

Табела 9. Пројекције ЕЦБ раста БДП-а и инфлације за Еврозону

	2021	2022	2023	2024	2025
Реални БДП	5,3	3,6	1,0	1,6	1,6
Инфлација мјерена НРС-ом	2,6	8,4	5,3	2,9	2,1

Извор: Пројекције ЕЦБ из марта 2023. године

У извјештају се наводи да су ризици за пројекције високи јер је исти завршен прије недавне појаве напетости на финансијским тржиштима и јер су се повећали ризици повезани с даљим погоршањем општих услова кредитирања и слабљењем повјерења. Остали фактори ризика повезани су с макроекономским утицајем монетарне и фискалне политике у Еврозони, глобалном монетарном политиком, те цијенама енергената. Неизвјесност у пројекцијама је у документу ЕЦБ приказана симетричним лепезастим графиконима (енг. *fan charts*). Документ садржи и сценариј у којем се процјењују посљедице могућег снажнијег раста кинеске економије, те низ анализа осјетљивости на основу алтернативних кретања цијена енергената.

Анализа наплате прихода од акциза на пиво у 2022. години и текући трендови

(пише: Мирјана Поповић, стручни савјетник - макроекономиста)

Сажетак

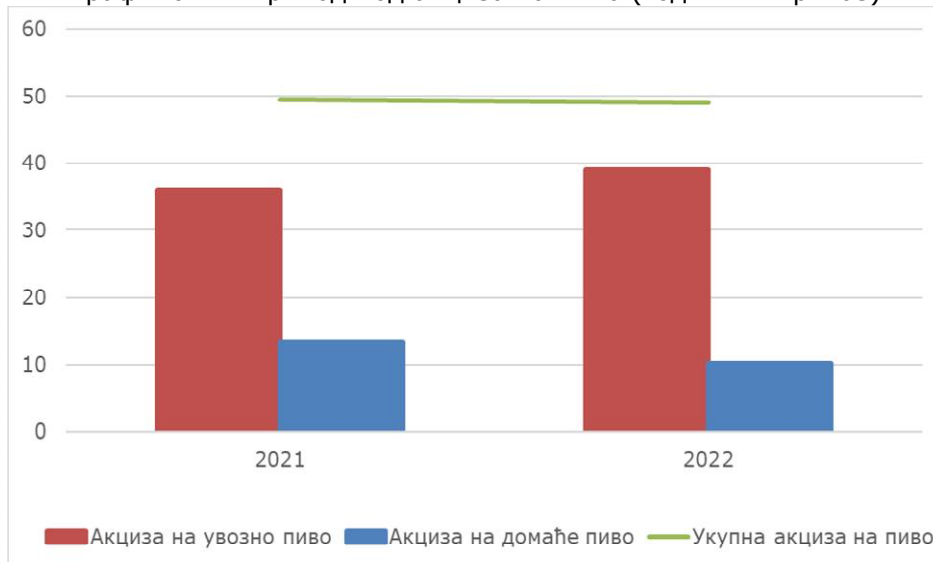
Фокус анализе³⁵ је годишња наплата укупних прихода од акциза на пиво као и годишња наплата прихода од акциза на пиво раздвојена по компонентама – приходи од акциза на увозно пиво и приходи од акциза на домаће пиво у Босни и Херцеговини у 2022. години у односу на претходну, 2021. годину³⁶. Такође, анализом је приказано квартално кретање укупне наплате прихода од акциза на пиво, те квартално кретање наплате прихода од акциза на пиво раздвојено по компонентама - приходи од акциза на увозно пиво и приходи од акциза на домаће пиво за период први квартал (Q1) 2021. године - четврти квартал (Q4) 2022. године. Додатно, анализом је приказана и мјесечна наплата укупних прихода од акциза на пиво, те мјесечна наплата прихода од акциза на пиво раздвојена по компонентама - приходи од акциза на увозно пиво и приходи од акциза на домаће пиво за период јануар 2021. године - фебруар 2023. године³⁷.

1. Годишње кретање прихода од акциза на пиво

Укупни приходи од акциза имају значајно учешће у укупним приходима од индиректних пореза док укупни приходи од акциза на пиво учествују са 3,3% у 2021. години, односно 3,1% у 2022. години у укупним приходима од акциза на годишњем нивоу.

Графиконом 1 приказано је кретање годишње наплате прихода од акциза на пиво за период 2021-2022. година, у милионима КМ (лијева вертикална скала). Приказана је годишња наплата укупних прихода од акциза на пиво у посматраном временском периоду, као и годишња наплата прихода од акциза раздвојена по компонентама – приходи од акциза на увозно пиво и приходи од акциза на домаће пиво.

Графикон 1. Приходи од акциза на пиво (годишњи приказ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

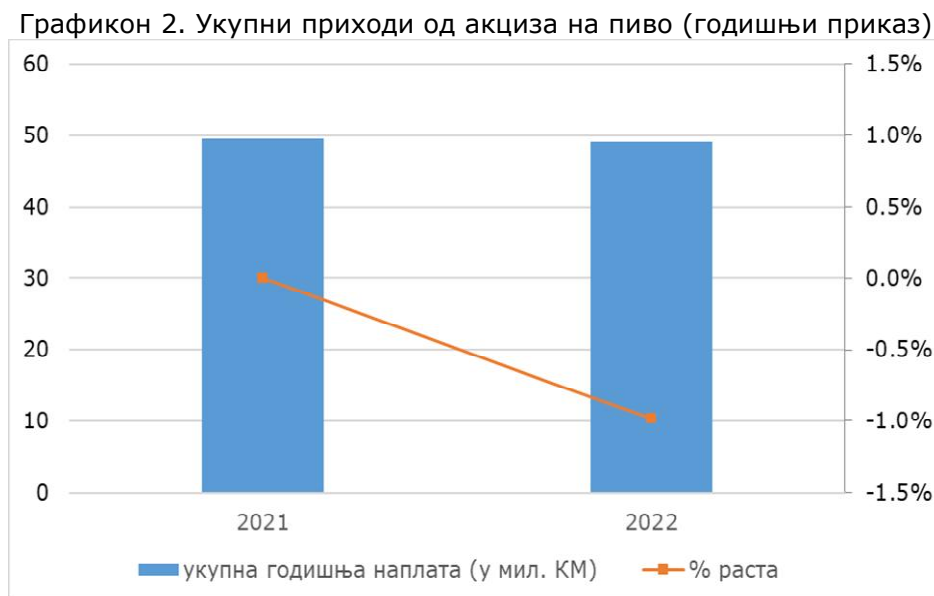
³⁵ О политици опорезивања пива и наплати прихода од акциза на пиво више у: Поповић, М. (2022). "Анализа наплате прихода од акциза на пиво". ОМА билтен бр. 205/206.

³⁶ Због појаве пандемије Covid-19 као и због мјера уведених у борби против ширења вируса, 2020. година није релевантна за поређење, те анализом није приказана трогодишња временска серија која би обухватала ову годину.

³⁷ Посљедњи расположиви подаци

1.1. Годишње кретање укупних прихода од акциза на пиво

Графиконом 2 приказано је годишње кретање наплате укупних прихода од акциза на пиво за период 2021. и 2022. година, у милионима КМ (лијева вертикална скала), као и годишња стопа раста ових прихода (десна вертикална скала)³⁸.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

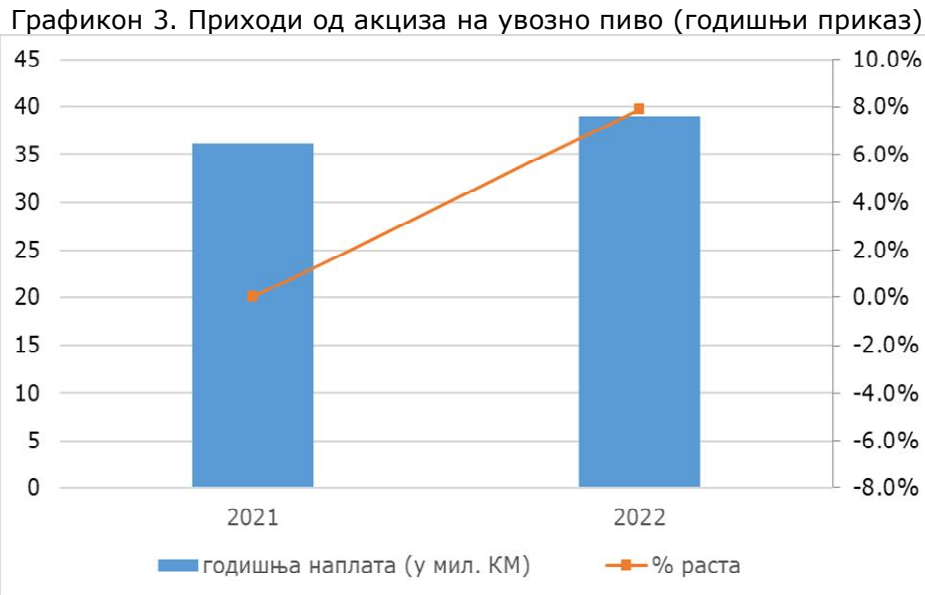
У 2022. години наплата укупних прихода од акциза на пиво у благом је паду у односу на 2021. годину. Тако је у 2022. години наплаћено мање ових прихода за 1,0% у односу на претходну годину (графикон 2, % раста). Такође, поред годишње наплате укупних прихода од акциза на пиво у 2021. и 2022. години, у наставку је приказана наплата прихода од акциза на пиво раздвојена по компонентама (увозна и домаћа акциза) за исти период, која пружа детаљнију слику о преференцијама потрошача те утицају других спољних фактора о којима ће бити ријеч у наставку анализе.

1.2. Годишње кретање прихода од акциза на увозно пиво

Графиконом 3 приказано је годишње кретање наплате прихода од акциза на увозно пиво за период 2021. и 2022. година, у милионима КМ (лијева вертикална скала), као и годишња стопа раста ових прихода (десна вертикална скала)³⁹.

³⁸ 2021. година кориштена као база

³⁹ 2021. година кориштена као база

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

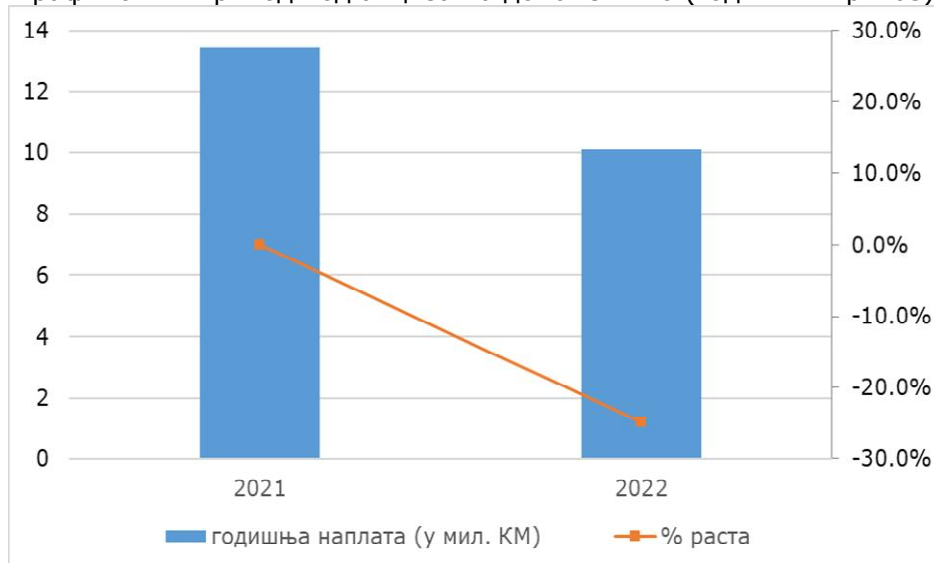
Иако је укупна годишња наплата прихода од акциза на пиво у 2022. години у благом опадању у односу на претходну годину, у 2022. години дошло је до повећања прихода од акциза на пиво из увоза за 7,9% у односу на претходну годину (графикон 3, % раста). Ово показује да је наплата прихода од акциза на домаће пиво у 2022. години у опадању, а што је приказано у наставку. Разлозима повећања прихода од акциза на пиво из увоза приписују се у највећој мјери преференције потрошача, знатно већа понуда увозног пива у односу на домаће произвођаче, као и приступачна цијена пива из увоза.

1.3. Годишње кретање прихода од акциза на домаће пиво

Графиконом 4 приказано је кретање годишње наплате прихода од акциза на домаће пиво за период 2021. и 2022. година, у милионима КМ (лијева вертикална скала), као и годишња стопа раста ових прихода (десна вертикална скала)⁴⁰.

⁴⁰ 2021. година кориштена као база

Графикон 4. Приходи од акциза на домаће пиво (годишњи приказ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Тако је, у 2022. години забиљежена наплата прихода од акциза на домаће пиво мања за 24,8% у односу на претходну 2021. годину (графикон 4, % раста). Основни разлог пада прихода од акциза на домаће пиво јесте пад његове потрошње код домаћег становништва, што има за посљедицу смањење обима производње домаћег пива. Иако квалитет воде у великој мјери утиче на квалитет пива, те домаћи произвођачи имају предуслове за квалитетан производ, како индустријског, тако и занатског "крафт" пива, продаја домаћег пива не може достићи продају увозног, те у односу на увозно пиво све је мања.

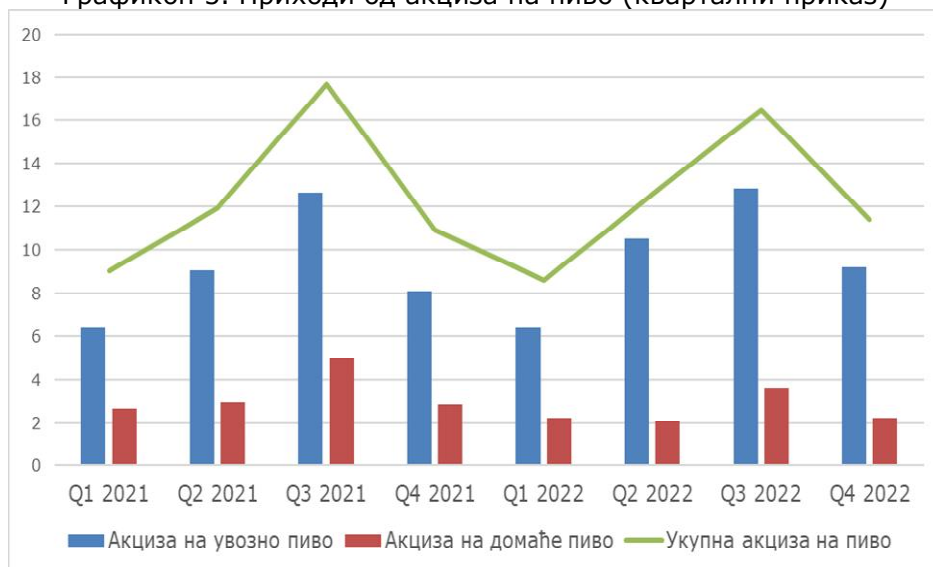
2. Квартално кретање прихода од акциза на пиво

Квартално кретање прихода од акциза на пиво је сезонског карактера. Подаци приказују сезонски тренд у наплати укупних прихода од акциза на пиво који је посљедица временских услова, те је највећа потрошња пива забиљежена у трећим кварталима.

Графиконом 5 приказано је квартално кретање прихода од акциза на пиво за наведени период у милионима КМ (лијева вертикална скала). Квартална динамика кретања укупних прихода од акциза на пиво, као и прихода од акциза на пиво по компонентама – приходи од акциза на увозно пиво и приходи од акциза на домаће пиво, приказана је за период од првог квартала (Q1) 2021. године до четвртог квартала (Q4) 2022. године⁴¹.

⁴¹ Посљедњи расположиви подаци

Графикон 5. Приходи од акциза на пиво (квартални приказ)

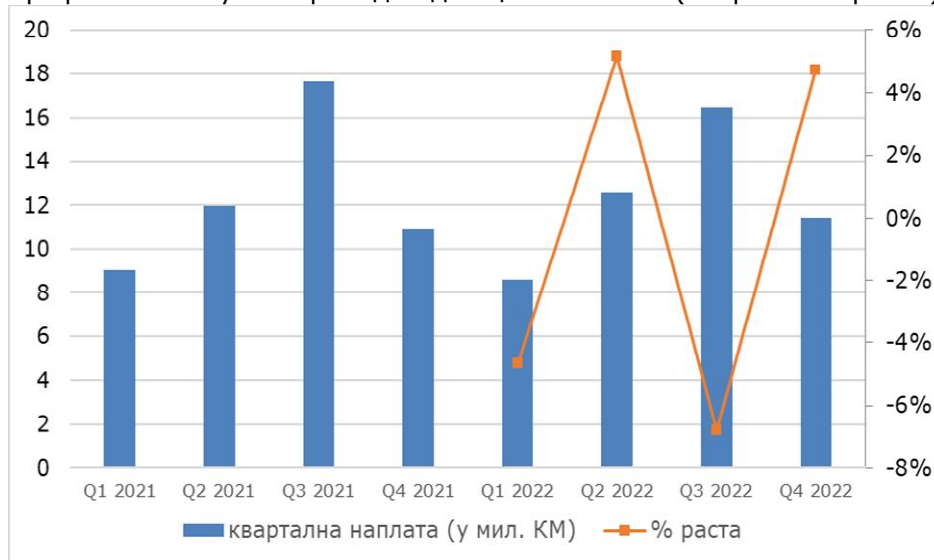
Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Из графикана је видљиво да је највећа наплата укупних прихода од акциза на пиво на кварталном нивоу у трећим кварталима, а под утицајем сезонских прилика, односно временских услова.

2.1. Квартално кретање укупних прихода од акциза на пиво

Графиконом 6 приказано је квартално кретање наплате укупних прихода од акциза на пиво, у милионима КМ (лијева вертикална скала), као и квартална стопа раста ових прихода (десна вертикална скала), за период Q1 2021 – Q4 2022. године⁴².

Графикон 6. Укупни приходи од акциза на пиво (квартални приказ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

⁴² 2021. година кориштена као база

Анализом кварталних кретања укупних прихода од акциза на пиво у првим кварталима у посљедње двије године видљиво је смањење у наплати ових прихода у првом кварталу 2022. године у односу на први квартал 2021. године за 4,7% (графикон 6, % раста), док је наплата у другом кварталу 2022. године већа за 5,2% у односу на други квартал претходне године (графикон 6, % раста). Као посљедица сезонског утицаја, наплата ових прихода у трећим кварталима знатно је већа од наплате истих у свим преосталим кварталима, међутим у трећем кварталу 2022. године долази до смањења ових прихода за 6,8% у односу на исти квартал претходне године (графикон 6, % раста). Укупни приходи од акциза на пиво посматрани у четвртм кварталу у анализиране двије године, већи су за 4,7% у четвртм кварталу 2022. године у односу на четврти квартал 2021. године (графикон 6, % раста).

2.2. Квартално кретање прихода од акциза на увозно пиво

Графиконом 7 приказано је квартално кретање наплате прихода од акциза на увозно пиво, у милионима КМ (лијева вертикална скала), као и квартална стопа раста ових прихода (десна вертикална скала), за период Q1 2021 – Q4 2022. године⁴³.

Графикон 7. Приходи од акциза на увозно пиво (квартални приказ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Квартална наплата прихода од акциза на пиво из увоза има позитиван тренд током свих квартала у 2022. години у односу на кварталну наплату у 2021. години. Кретање наплате прихода од акциза на увозно пиво на кварталном нивоу у посматраном периоду је такође сезонског карактера, те је наплата ових прихода највећа у трећим кварталима у посматране двије године. У првим кварталима 2021. и 2022. године наплаћени приходи од акциза на пиво из увоза на приближном су нивоу, 0,3% су већи у првом кварталу 2022. године у односу на први квартал 2021. године (графикон 7, % раста). У другом кварталу 2022. године приходи од акциза на пиво из увоза су за 16,5% већи у односу на исти квартал претходне године (графикон 7, % раста), док је њихова наплата у трећем кварталу 2022. године у односу на трећи квартал 2021. године већа за 1,7% (графикон 7, % раста). Такође, и у четвртм кварталу 2022. године забиљежен је пораст у наплати ових прихода у односу на исти квартал 2021. године за 14,0% (графикон 7, % раста).

⁴³ 2021. година кориштена као база

2.3. Квартално кретање прихода од акциза на домаће пиво

Графиконом 8 приказано је квартално кретање наплате прихода од акциза на домаће пиво, у милионима КМ (лијева вертикална скала), као и квартална стопа раста ових прихода (десна вертикална скала), за период Q1 2021 – Q4 2022. године⁴⁴.

Графикон 8. Приходи од акциза на домаће пиво (квартални приказ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Негативан тренд наплате прихода од акциза на домаће пиво на кварталном нивоу забиљежен је у свим кварталима 2022. године у односу на кварталну наплату ових прихода у 2021. години. Тако је, наплата прихода од акциза на домаће пиво у првом кварталу 2022. године за 16,6% мања у односу на исти квартал 2021. године (графикон 8, % раста). У другом кварталу 2022. године забиљежен је пад ових прихода за 29,8% (графикон 8, % раста), док је у трећем кварталу 2022. године забиљежен њихов пад за 28,1% (графикон 8, % раста), а у поређењу са истим кварталима претходне године. Такође, као и у прва три квартала, четврти квартал 2022. године карактеристичан је по смањењу потрошње домаћег пива, те је наплата прихода од акциза на домаће пиво у овом кварталу мања за 21,6% у односу на четврти квартал 2021. године (графикон 8, % раста).

3. Мјесечно кретање прихода од акциза на пиво

Мјесечна динамика кретања наплате прихода од акциза на пиво приказана је за период од јануара 2021. године до фебруара 2023. године⁴⁵. Циљ мјесечне анализе наплате прихода од акциза на пиво је детаљнији приказ кретања ових прихода под утицајем многобројних спољних фактора на цијену пива, конзумирану количину, као и понашање и преференције потрошача. Досадашња анализа је показала да је сезонски утицај највећи када су у питању ови приходи, односно да временски услови имају највећи утицај на потрошњу пива. Посљедице пандемије Covid-19 које су и даље присутне кроз промјене у понашању и навикама потрошача, неки су од фактора који у одређеној мјери утичу на наплату прихода од акциза на пиво, али како се живот постепено вратио у нормалне токове, утицај овог фактора је све слабији. Међутим, рат између Русије и Украјине, који је почео крајем фебруара 2022. године, за посљедицу има значајну инфлацију и поремећаје у ланцима снабдијевања на

⁴⁴ 2021. година кориштена као база

⁴⁵ Посљедњи расположиви подаци

глобалном нивоу, што се у посматраном периоду највише одразило на повећање цијене овог акцизног производа.

Графиком 9 приказано је мјесечно кретање прихода од акциза на пиво за наведени период, у милионима КМ (лијева вертикална скала). Приказано је мјесечно кретање укупне наплате прихода од акциза на пиво у посматраном временском периоду, као и мјесечно кретање наплате прихода од акциза раздвојено по компонентама.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

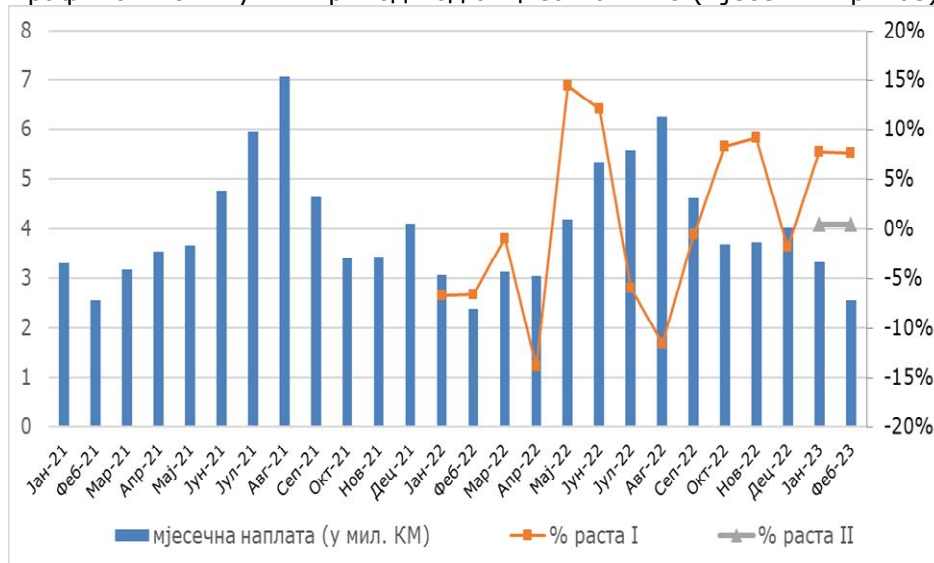
Као и код кварталних података, из графикана је видљиво да је највећа наплата укупних прихода од акциза на пиво на мјесечном нивоу у љетним мјесецима. Због временских услова, највећа потрошња пива је у периоду од јуна до септембра, након чега потрошња благо опада до децембра, када је забиљежено повећање у наплати ових прихода као посљедица појачане потрошње током празника. Посматрано на мјесечном нивоу, највећа наплата укупних прихода од акциза на пиво на мјесечном нивоу забиљежена је у августу 2021. године. Тако је, у односу на тај мјесец у истом мјесецу 2022. године забиљежен пад укупних прихода од акциза на пиво за 11,6%. Детаљнија анализа кретања мјесечних прихода од акциза на увозно и домаће пиво дата је у наставку.

3.1. Мјесечно кретање укупних прихода од акциза на пиво

Графиком 10 приказано је мјесечно кретање наплате укупних прихода од акциза на пиво, у милионима КМ (лијева вертикална скала), као и мјесечна стопа раста ових прихода (десна вертикална скала), за период јануар 2021. – фебруар 2023. године⁴⁶.

⁴⁶ 2021. година кориштена као база

Графикон 10. Укупни приходи од акциза на пиво (мјесечни приказ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

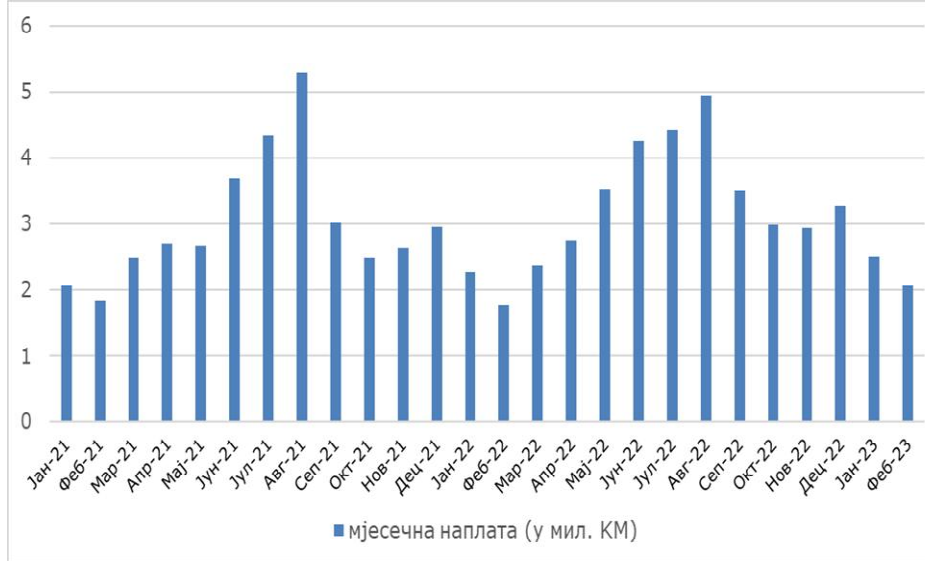
Највећи пад наплате укупних прихода од акциза на пиво на мјесечном нивоу забиљежен је у априлу 2022. године у односу на исти мјесец 2021. године 13,9% (графикон 10, % раста I), као и у августу 2022. године у односу на исти мјесец претходне године 11,6% (графикон 10, % раста I), док је највећи раст наплаћених укупних прихода од акциза на пиво на мјесечном нивоу у посматраном периоду забиљежен у мају 2022. године и у односу на мај 2021. године већи је за 14,4% (графикон 10, % раста I). Укупни приходи од акциза на пиво наплаћени у јануару и фебруару текуће године задржали су се на нивоу наплате у прва два мјесеца 2021. године (графикон 10, % раста II). У односу на јануар претходне године, у јануару текуће године дошло је до повећања у наплати ових прихода за 7,7% (графикон 10, % раста I), док је у фебруару текуће године забиљежено повећање од 7,6% у односу на исти мјесец претходне године (графикон 10, % раста I).

3.2. Мјесечно кретање прихода од акциза на увозно пиво

Графиконом 11 приказано је мјесечно кретање наплате прихода од акциза на увозно пиво, у милионима КМ (лијева вертикална скала), за период јануар 2021. – фебруар 2023. године⁴⁷.

⁴⁷ 2021. година кориштена као база

Графикон 11. Приходи од акциза на увозно пиво (мјесечни приказ)

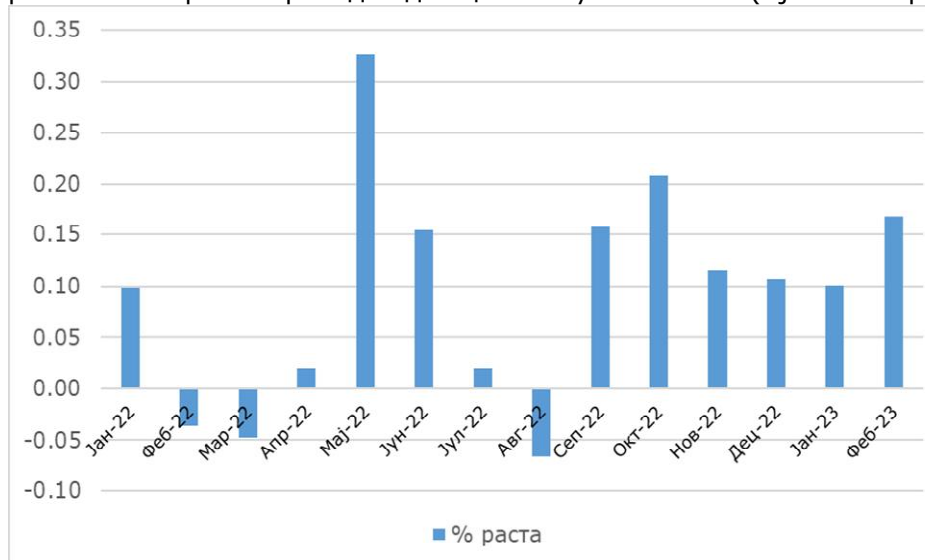

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Као и код укупних прихода од акциза на пиво приказаних на мјесечном нивоу, највећа наплата прихода од акциза на увозно пиво је такође у љетним мјесецима. Из података приказаних графиконом, видљиво је да је највећа наплата прихода од акциза на увозно пиво на мјесечном нивоу забиљежена у августу 2021. године, те је у односу на исти мјесец, у августу 2022. године дошло до смањења ових прихода за 6,7%. Најмања наплата ових прихода на мјесечном нивоу забиљежена је у фебруару 2022. године, те је у фебруару текуће године наплаћено 16,8% више ових прихода.

Графиконом 12 приказана је мјесечна стопа раста прихода од акциза на увозно пиво за период јануар 2022. – фебруар 2023. године⁴⁸, а у односу на исти мјесец претходне године.

Графикон 12. % раста прихода од акциза на увозно пиво (мјесечни приказ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

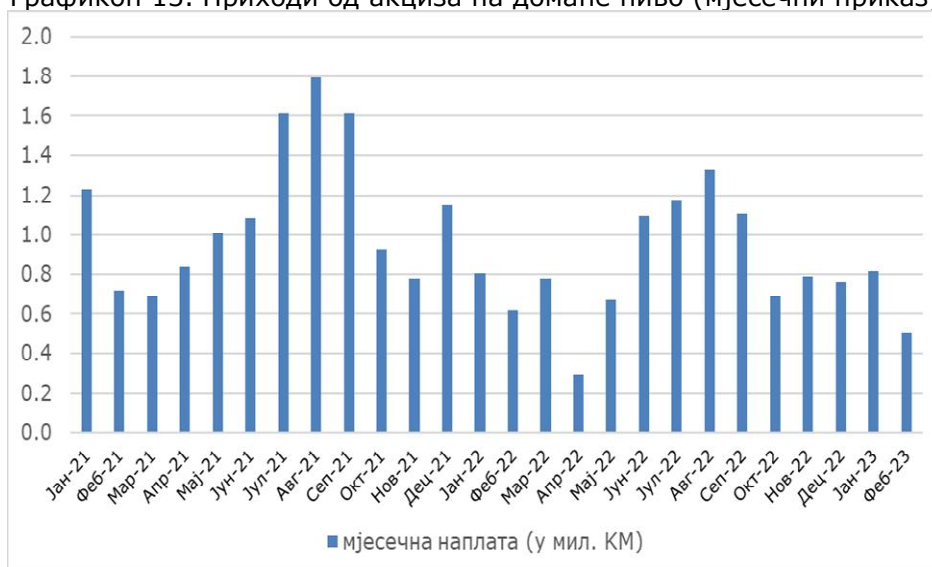
⁴⁸ Последњи расположиви подаци

Највећи пад наплате прихода од акциза на увозно пиво на мјесечном нивоу забиљежен је у августу 2022. године у односу на исти мјесец 2021. године 6,7%, као и у марту 2022. године у односу на март претходне године 4,8%, док је највећи раст прихода од акциза на увозно пиво на мјесечном нивоу у посматраном периоду забиљежен у мају 2022. године и у односу на мај 2021. године већи је за 32,7%. Приходи од акциза на пиво из увоза наплаћени у јануару текуће године већи су за 10,1% у односу на јануар 2022. године, док су у фебруару текуће године ови приходи већи за 16,8% у односу на исти мјесец претходне године.

3.3. Мјесечно кретање прихода од акциза на домаће пиво

Графиконом 13 приказано је мјесечно кретање наплате прихода од акциза на домаће пиво, у милионима КМ (лијева вертикална скала), за период јануар 2021. – фебруар 2023. године⁴⁹.

Графикон 13. Приходи од акциза на домаће пиво (мјесечни приказ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

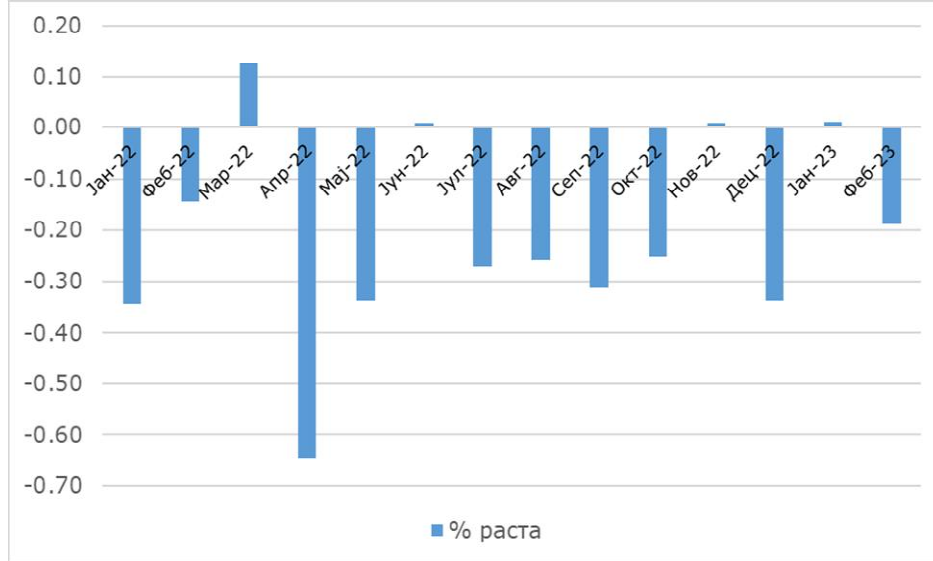
Највећа наплата прихода од акциза на домаће пиво забиљежена је такође у августу 2021. године, те је у истом мјесецу 2022. године наплата ових прихода мања за 26,0% у односу на август 2021. године. Април 2022. године карактерише најмања наплата прихода од акциза на домаће пиво у посматраном периоду, која је за 64,3% мања у поређењу са наплатом у истом мјесецу 2021. године.

Графиконом 14 приказана је мјесечна стопа раста прихода од акциза на домаће пиво за период јануар 2022. – фебруар 2023. године⁵⁰, а у односу на исти мјесец претходне године.

⁴⁹ 2021. година кориштена као база

⁵⁰ Посљедњи расположиви подаци

Графикон 14. % раста прихода од акциза на домаће пиво (мјесечни приказ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Наплата прихода од акциза на домаће пиво у јануару текуће године на приближном је нивоу као наплата у истом мјесецу претходне године, док је у фебруару текуће године забиљежена мања наплата ових прихода за 18,8% у односу на фебруар претходне године. Највећи пад прихода од акциза на домаће пиво на мјесечном нивоу забиљежен је у априлу 2022. године у односу на исти мјесец 2021. године 64,7%, док је највећи раст ових прихода на мјесечном нивоу у посматраном периоду забиљежен у марту 2022. године и у односу на исти мјесец 2021. године већи је за 12,6%.

Архива билтена:

http://www.oma.uino.gov.ba/04_objasnjenja.asp?l=s